Unitárius Élet

68. évfolyam, 5-6. szám, 2014. szeptember–december. Megjelenik kéthavonta.

Istentől áldott, szeretetben gazdag Karácsonyi Ünnepeket és boldog Új Évet kívánunk minden kedves Olvasónknak!

Megérkezés

Régen, amikor a rómaiak, meghódítottak egy területet, első dolguk az volt, hogy utat építettek, ezzel jelezvén, hogy az a terület már teljesen az övék.

Az útnak, útépítésnek ma is van jelképes jelentése. Egy ország civilizációs fokát elsősorban az utak állapota mutatja. Kétségtelenül, az ember azzal a céllal épít utakat, hogy hamarabb eljuthasson egy másik helyre, hogy könnyebben elérhesse embertársát. Mégis, ma valami furcsa történésnek vagyunk tanúi, mert bár az ember látványosan győzi le a távolságokat, valójában mérhetetlen távolságra kerülünk egymástól. Útjaink öncélúak lettek. Száguldunk rajtuk, s közben nem látjuk meg a körülöttünk levő dolgokat, Isten csodálatos teremtett világát. Száguldunk, hogy önös érdekeinket minél sikeresebben véghezvigyük, másokat lehetőleg mindig mindenben megelőzzünk. S ha megkérdezik tőlünk, mi miért állunk be a sorba, hajlamosak vagyunk azt válaszolni, hogy ez az élet rendje, a fejlődő, felgyorsult életnek ez a természetes üteme.

Most arra biztatlak, élj az advent kínálta lehetőséggel, s állj meg egy pillanatra. Mert az igaz karácsonyhoz nem lehet száguldva, rohanva, fejvesztve megérkezni. Az emberi lélek útja csak nagy munkával, kellő odafigyeléssel és simítással válhat teljesen egyenessé, olyanná, hogy rajta az Úr elindulhat feléd, s Te Feléje, hogy karácsonykor a találkozás valóban megtörténhessen.

Kriza János

Karácsonyi körlevél

Karácsonyt ünneplő Kedves Testvéreim!

Ugye nem járunk messze az igazságtól, hogy ha az ünnepkörhöz közeledve megállapítjuk azt, hogy karácsonykor megszépül a világ. Több a fény, a remény, a szeretet, az összefogás, az erő. Megindulnak a képeslapok. Érkeznek a rokonok, az ismerősök, ajándékot hoznak. Egyszerre sok jókívánság, közösségélmény. Honnan ez a változás? Ez a szeretetbőség? Ajándéközön?

Karácsonykor ezekre a kérdésekre csak egy adandó válaszunk lehet: Jézustól.

Jézus születésnek csodája új életet hoz közénk. Jézus jelenlétével meg tudja szépíteni életünket, világunkat, közösségeinket, családunkat, kis magányos szobánkat, erről szól karácsony, ettől szép az ünnep. Jelenlétével lehetőségeinket, betegségeinket, fáradtságunkat is új, más fényben látjuk.

Karácsonykor úgy érezzük, hogy helyükre kerülnek a dolgok. Mert ő érkezik, ő kerül életünk középpontjába. Ő uralkodik anyagi javaink felett is. Ha a szeretet uralkodna a világon nem csak egy nap, de egy évből 365 nap lenne karácsony. Jézus azért jött, hogy a szeretet megérkezzék, hogy bővelkedjünk, hogy életünk legyen.

Hétköznapjainkban sok olyan gyötrő kérdéssel küszködünk, amelyet sokszor saját erőből nem tudunk megoldani.

Figyeljük meg a következőkben, hogyan oldja meg Jézus ezeket, és gazdagít minket szükségünkben.

Az időhiány földi küzdelmeire, mennyei megoldást nyerünk. Örökös időhiányban szenvedünk, holtfáradtan esünk össze és vesszük észre, hogy nincs időnk magunkra, lelki életre, a szeretet gyakorlására. Jézus időt szakított számunkra, hogy nekünk is időnk legyen a szeretetre, a hitre, a megerősödésre. A Jézussal töltött idő megsokszorozódik.

Kitágul. Megértjük, hogy egy a szükséges dolog. Bölccsé, megelégedetté teszi szívünket.

A jelenlét küzdelmei is megoldódnak, akkor is, ha nem tudunk mindig mindenhol jelen lenni. Karácsonykor érdemes észrevenni, hogy Jézus, milyen fontos és mennyire drága volt a bölcseknek, az Atyának, aki egyszülött fiát ajándékozta nekünk. Jézus jelenlétében találkoznak a testvérek egymással, rokonok a rokonokkal, és ezek a meggazdagodások javunkra válnak.

Kommunikációs zavaraink is megoldódnak. Ma egyre többet kellene beszélnünk, kommunikálnunk egymással. A világ összes telefonja is kevés lenne ahhoz, hogy egymással közölni tudjuk a jó hírt...A kommunikáció éhséget nem a sok beszéd oldja meg. A legjobb példa erre a karácsonyi szereplők, akik hallgatnak, hogy kommunikálhassak. Hallgatnak az üzenetre, hogy gazdagabbá váljon kommunikatív életük. Hallgatnak a mennyei beszédre, hogy meggyógyuljon szomorú, beteg szívük... Hallgatnak a csendben Jézusra és egymásra, hogy szép, gazdag, tartalmas beszélgetésiek lehessenek.

Szegénységünkbe gazdag tevékenységet hoz Jézus, hogy ezzel is meggazdagítson minket. Azért teszi ezt, mert akar tenni valamit értünk. Szolgálata meggazdagítja életünket. A működő szeretet az igazi, mint az édesanyai szeretet, amely mindent megtesz gyermekeiért.

Ha érezzük Jézus gyöngeségét, kicsinységét, erőtlenségét, szegénységét, meglátjuk, hogy meggazdagította nem csak a szegényes istállót, hanem az egész világot és minket is.

Ezt a meggazdagodást kívánom mindenki számára az idén karácsonykor, amit nem lehet, és nem kell anyagiakban mérni, hanem csak szellemiekben, hitélményben, családi és közösségi együttlétekben, hogy ez által mindannyiunknak ünnepünk legyen, olyan, ami Istennek és embernek egyaránt tetszik. És ehhez járuljon hozzá régi szép karácsonyi énekünk (155.) három sora:

„Jer mindnyájan örüljünk,
És ünnepet szenteljünk,
Mert született Úr Jézus nekünk.”

Istentől áldott karácsonyt kívánok minden kedves Olvasónknak!

Kászoni-Kövendi József püspöki helynök

Dsida Jenő

Itt van a szép karácsony

Itt van a szép, víg karácsony,
Élünk dión, friss kalácson:
mennyi fínom csemege!
Kicsi szíved remeg-e?

Karácsonyfa minden ága
csillog-villog: csupa drága,
szép mennyei üzenet:
Kis Jézuska született.

Jó gyermekek mind örülnek,
kályha mellett körben ülnek,
aranymese, áhitat
minden szívet átitat.

Pásztorjátszók be-bejönnek
és kántálva ráköszönnek
a családra. Fura nép,
de énekük csudaszép.

Tiszta öröm tüze átég
a szemeken, a harangjáték
szól, éjféli üzenet:
Kis Jézuska született!

Karácsonyi tartozás

„Ne tartozzatok senkinek semmivel, csak kölcsönös szeretettel, mert, aki felebarátját szereti, teljesíti a törvényt.” (Róm 13,8)

Kedves Atyámfiai, Testvéreim! Karácsonyi beszédem alapgondolatában anyagi világunk egyik különös mozzanatára figyelhetünk. Nem arról szól a tanítás, hogy karácsonyra rendezzük tartozásainkat, hogy aztán semmiképp át ne menjünk adóssággal a következő évbe, hanem figyeljünk lelki életünk adósságaira. Nemcsak pénzzel, hanem tisztelettel és szeretettel is tartozhatunk sok embernek. Kiváltképp azoknak, akikkel egy háztartásban élünk, egy családban, s akikre talán jóval kevesebb gondot fordítunk, mint kellene.

Kérdezem – éppen karácsonykor –, hogy mi a Tízparancsolat? Halljuk az ismerős szöveget: *egy az Isten; bálványt ne csinálj; az ünnepnapokat szenteld meg; tiszteld szüleidet; ne ölj, ne paráználkodj; ne hazudj; ne légy irigy*. Azt mondják sokan, hogy ezek a mindennapokra vonatkozó tiltások, pedig másként áll a helyzet. Az *„ünnepnapokat szenteld meg”* – parancs ugyanis nem csak a vasárnapokra szól, hanem a nagy ünnepekre is. A gyakorlatból tudom, s ezért említem, hogy egyáltalán nem elegendő a mindennapok, de még a vasárnapok szeretetre vonatkozó parancsát teljesítenünk, hogy kellőképp megfeleljünk szentleckénk elvárásának. Az említett időszakban nemcsak a hétköznapok nagyfokú szeretetlenségével találkozunk, hanem a vasárnapok kifogásaival is. Szinte alig van olyan hely, ahol kimondottan a szeretet parancsának teljesítése állna a középpontban. Megfertőződtek emberi kapcsolataink, s a *„magának élő”* ember alig képes kilépni anyagias megszokottságából. Ezért éreztük a bibliai alapgondolat ismétlését követően, hogy itt mindenképpen anyagi kötelességeink teljesítéséről lehet szó. Az apostol másról beszél.

Akkor értjük meg jobban ezt, ha Jézus kettős parancsolatára figyelünk, melyben tömörül a Tízparancsolat minden követelése. Ebben ugyanis arról van szó, hogy: *„szeresd Istent és szeresd embertársadat”*. Ha karácsonykor ezt a parancsot mélyebb vizsgálat alá vetjük, nyomban kiderül, hogy mire is gondolt az apostol. Hangsúlyossá válik a valóság, ami szívünkben él, vagy abból hiányzik. Közelebbről, hogy mennyire szeretjük Istent és embertársainkat. Mert ha éppen karácsonykor nem elég hatékony bennünk a szeretet, azaz éppen most hagy maga után kívánalmakat, akkor miként teljesítünk majd, ha elmúlt az ünnep, s egyik pillanatról a másikra észrevesszük, hogy visszakerültünk a korábbi életformába, mely semmilyen tekintetben nem kímél bennünket? Semmi sincs veszve hát, ha kihasználjuk az ünnep, életünk hátra maradt idejét, s átadjuk magunkat az Isten és embertársunk iránti szeretetnek.

Karácsonyi üzenetként hallhatjuk Pál apostol tanácsát, melyben az embernek embertársához való viszonyát határozza meg. Arról beszél, hogy te és én, emberi módon viszonyulunk-e egymáshoz? Kapcsolatainknak olyan oldalát világítja meg, melyről – sajnos – szinte kizárólagosan hasonló helyeken írunk, istentiszteleti alkalmakon, a karácsonyi ünnepkörben beszélünk. Úgy érzem, hogy nem túloz az apostol, amikor arra hívja fel figyelmünket, hogy *a szeretet adósság*. Valami hasonló ahhoz, amikor pénzzel tartozunk valakinek, s bár rég lejárt a határidő, egyáltalán rá sem gondolunk, hogy visszaadjuk az illetőnek. Ő pedig – talán szégyenletében – nem figyelmeztet minket.

Rég találkoztam egy ismerősömmel, aki arról panaszolt, hogy egykor minden idejét kitöltötte a szeretet, ma úgy érzi, hogy szeretetlenség veszi körül. Akkor nem értettem pontosan, amit hallottam tőle. Mára világossá vált a szeretetben érezhető adósság ténye. De nem csak nekem van ilyen ismerősöm, aki életének nagy részében szeretettel vette körül embertársait, hanem nektek is. Sőt előfordulhat, hogy sokan vagyunk, akik beleestünk a kölcsönadó szerepébe. Azaz minden igyekezetünkkel a szeretetet árasztottuk magunk körül. Mindegy, hogy hol tartózkodtunk: a családban, a munkahelyen, istentiszteleten. Egy volt a fontos, hogy eleget tegyünk a szeretet, szívünk parancsának. Ennek ellenére ma úgy érezzük, hogy senkitől nem kaptuk vissza szeretetünk legkisebb hányadát sem. Vagyis mai napig mindenki tartozik egy kis szeretettel.

Észrevettétek-e ünneplő Testvéreim, hogy minden adósságot leróhatunk? Eleget tehetünk az adó, a vám, a hódolat, sőt a tiszteletet követelményeinek. Egy vonatkozásban viszont mindig okunk lesz az alapos gondolkodásra. Vajon képesek vagyunk-e a szeretet teljes értékű gyakorlására? Nem azt mondom, hogy nincs bennünk szeretet. Nem azt hangsúlyozom, hogy törekedjünk a kölcsönös szeretetre, hanem azt, hogy még mindig több szeretettel tartozunk egymásnak. Nem mondhatjuk egyetlen alkalommal sem, nem hangsúlyozhatjuk felháborodásunkban, hogy csak annyit, vagy ennyit érdemelnek egyesek. Mindennél fontosabb, hogy teljes szívvel és lélekkel szeressünk.

Vigyázzunk ünneplő Testvéreim! Nem valláserkölcsi kötelességeinket becsüljük alá, amikor a szeretet gyakorlásának nehézségéről beszélünk. Nem is arról van szó, hogy képtelenek vagyunk a szeretet gyakorlására. Csupán úgy vélem, hogy időnként gyengéknek bizonyulunk a szeretet megélésében. Visszatérő motívumként használom *„2004. december 5”* óta a kül-

honi magyarokat megtagadó testvéreink viszonyulását. Ők azok, akik továbbra is tartoznak nekünk a szeretettel. Az eseményt követő első karácsonytól kezdve azonban megváltoztattam gondolkodásomat. Azokról beszélek, akik másfél millióan vannak, s akik megmutatták minden magyarnak, hogy továbbra is egy nemzetként gondolnak ránk, úgy szeretnek bennünket, mint testvéreiket. Számunkra ez mindennél fontosabb. Annál is inkább, mert tudjuk, hogy nem elegendő beszélnünk a szeretetről, hanem gyakorolnunk kell azt. Éppen ezért, arra kérek minden ma ünneplőt, ünnep múltával szokásos szaladásának élő embertársamat, hogy soha, semmilyen körülmény el ne tántorítsa őszinte szeretettől. Serkentsük magunkat a mások iránti szeretetre, mert nem szerezhetünk Istennek nagyobb örömöt, ha úgy találja majd, hogy nem maradtunk adósok a szeretetben, iránta és embertársaink iránt.

A szeretet csak jót tesz a felebarátnak. Amennyiben a szeretet parancsa irányadó életünkben, akkor szemben állunk – Pál apostol szerint – a Törvénnyel is. A Törvény szabályok közé kényszeríti cselekedeteinket, de végeredményben nincs is semmi bajunk ezzel. Főként, ha a Törvény célját tartjuk szemünk előtt és semmi mást. Az én olvasatomban e cél meggátol abban, hogy valami rosszat tegyünk felebarátainknak. Persze ismét előjön, hogy, na de velünk szemben bármi rosszat elkövethetnek embertársaink? Nem. Nekik is ugyanúgy szól a Törvény, csak az a baj, hogy hozzájuk még mindig nem érkezett el a karácsonyi üzenet szeretetre vonatkozó része. Még mindig nem értették meg, hogy Isten akaratába összpontosulnak a mindennapi és ünnepi életünket szabályozó törvények. Isten akarata pedig nem arról szól, hogy mit ne tegyünk, hanem arról, hogy teljes szívvel, lélekkel szeressük egymást. Ennek értelmében, tehát Isten akarata nem más, mint *a szeretet*.

Most vajon mi beszél: a Törvény, vagy a szívünk? Mi beszélt bennünk akkor, amikor gyülekezeteinkben a himnusz éneklése könnyet csalt a szemünkbe? Mi szorította el egy közösség torkát, amikor a szeretet ünnepe első napjának záró akkordjait éltük? Szerintem nem más, mint a mostanra tartogatott üzenet érzése. Tudomásul vettük már korábban, hogy igenis szeretjük testvéreinket, szeretjük Istent és embertársainkat, szeretjük életünket is annyira, hogy éppen ezért fáj időnként, ha ránk borul a szeretetlenség.

Arra kérlek *Ünneplő Testvéreim*, hogy adjátok a kezeteket, szíveteket, hogy együtt mehessünk vágyaink, álmaink elé! Tegyük hozzá a keresztény világ karácsonyi kívánságához emberi szeretetünket, hogy ne csupán a Törvény miatt, hanem értünk váljon élővé a mindenkori szeretet. Ne azért tegyük, mert elvárás irányunkban, hanem azért, mert mindnyájunknak szükségünk van a szeretetre. Így adjon Isten továbbra is mindenkinek szeretettel megáldott Karácsonyi Ünnepet. Ámen.

Pap Gy. László

Karácsonyi áhítat

Szívünk mélyén mindannyian jó karácsonyra vágyunk. Rohanunk egész éven át, idegeskedünk, dolgozunk és mivel van sok ilyen hétköznap az életünkben, vágyunk az igazi, ünnepi hangulatra karácsonykor. Olyanra, amely megerősít, feltölt, erőt ad, és távlatot az év minden napjainak. Ezért is kérdezem magamtól és Tőletek, mi kell a jó karácsonyhoz?

Valahogy úgy sejtjük, hogy kell hozzá szerető család, jóakaratú emberek, kedves ajándékok, illatos finomságok, szép karácsonyfa, lelki békesség.

Kellemes templomi éneklés és mélyreható, lelket megnyugható, vigasztaló imádság.

Persze a reklámok is ontják az ötleteket, hogy mi minden kell még egy jó karácsonyhoz, amit én itt nem soroltam, nem sorolhattam fel. Ám unitárius keresztényként felvetődik bennem a kérdés:

– Mi lesz azzal, akinek történetesen nincs családja?

– Vagy aki netán beteg, vagy gyászol?

– Vagy, akinek nincs lelki békéje, mert tele van sebekkel?

– Akinek nem gazdag az asztala és a karácsonyfája?

– Vagy, akinek valami hiba csúszik az ünnepbe?

– Vagy, akinek dolgoznia kell?

Akiknek nincs tökéletes karácsonyuk, azok miért ne sírják ki a szemüket? Miért ne epedjenek el szomorúságukban? Miért ne legyenek öngyilkosok, látva a boldog karácsonyozókat?

És ezek után felvetődik egy második kérdés: mi is kell igazán a jó karácsonyhoz?

A továbbiakban engedjétek meg, hogy egy személyes élményemmel folytassam a feltett kérdésre megadott választ. Tavaly december 17-én a Sándor palotában voltunk ebédre hivatalosak a magyarországi püspökök, főpapok. Annál az asztalnál ahol én ültem közvetlen szomszédom volt Kocsis Fülöp görögkeleti püspök is. Többek között arról is beszélgettünk, hogy számukra mi kell az igazán jó karácsonyhoz?

A következőket válaszolta: a keleti kereszténység karácsonyi ikonja megadja erre a választ. Az az ikon, amely mindig a hitet festi le, nem elégszik meg azzal, hogy csak a történelmi eseményt akarja ábrázolni. Ennek a közepén egy sötét barlangot látunk, abba születik bele a Messiás. A Megváltó a sötétbe születik bele. A sötét jelenti a fény hiányát, fogyatékosságainkat, és tudatos sötétségünket is, magyarul bűneinket. Jelenti a személyem belső sötétségét, olykor a családunk állapotát, a társadalom, a gazdaság, a kultúra, az egyház állapotát is.

A fényre, a tőlünk nagyobb igazságra rászorul teremtett, és fogyatékos mivoltunk. Szükségünk van rá személyesen és közösségként is.

Már csak annál az egyszerű oknál fogva is, hogy sötétségben képtelenek vagyunk tájékozódni, sokat tévedünk, sebeket ejtünk és kapunk, nem tudunk legjobb erőink szerint élni, és ilyenkor igaz az a megállapítás, hogy bizony lógnak sasszárnyaink.

Lelki mélyponton pedig mindenkinek sötét gondolatok örvénylenek fejében, agresszív, bűnös, elvtelen, öngyilkos „megoldások", amelyet a kiúttalanságban, amelyet a sarokba szorított élethelyzetben nem lehet könnyen elfelejteni. Rászorulnunk a megvilágosításra, a fényre, az erőre. Isten őrizzen, hogy bárki ide eljusson, de az a lelki pokol. Karácsonykor azt ünnepeljük, fejezte be Fülöp atya gondolatait, hogy a Megváltó ebbe a lelki pokolba is képes megszületni. Elfogadhatónak tartom unitárius szempontból is ezt az eszmefuttatást és unitárius lelkészként vallom, hogy a Megváltó, Jézus oda is eljön, ahol sötét van. És ez az örömhír, az evangélium: bármilyen sötét is van bennem és körülöttem, bármilyen sivár istállót kínálok is, ha akar, meg tud születni a kisded. Mert az istenit nem lehet feltartóztatni sem fogyatékosságaimmal, sem sötétségemmel, sem elesettségemmel, sem bűneimmel. Mert ha elindult elszántan értem jön. Nem az érdemeim szerint látogat meg. Nem az enyém az első lépés, hanem a jézusi nagyvonalúságé. A megelőlegezett szeretteté. És karácsonykor pont ezt kell eltanulnunk. Akkor is szeretni kell, akkor is esélyt adni, amikor még nem érdemli meg a másik, amikor még nem bizonyított.

Nem azért kell szeretni, mert jó, hanem azért hogy jobb legyen. Istent nem tudjuk megérdemelni vagy kierőszakolni, de nem tudjuk feltartóztatni, vagy elűzni sem.

Megérzi az ember azt, amikor egyszer úgy tűnik, hogy „minden alap nélkül" elkezd remélni. Nem tudja azt, hogy hogyan lesz tovább, mi módon oldja meg a gondokat, nem tudja azt sem, hogyan fizeti meg elesettségei árát, csak egyszerűen elkezd remélni. Tudja, hogy van tovább és nem akar még mélyebb pontra kerülni. Sok esetben ez a gyönge remény, a gyönge Kisded. Majd ebből lesz, lehet az erős életvezetés, de a kiindulásnál a remény az alap. És ez a legfontosabb. És amikor ezt a reményt megkapjuk, megérezzük azt, hogy nem fogunk elveszni, és azt is pontosan tudjuk azt, hogy ez egy nagy ajándék. És ha ezt megkaptuk lám tudunk emberségesen viselkedni ilyen elesettségünkben, helyzetünkben is.

Kinek van tehát jó karácsonya?

Az eddig elhangzottak után, rájövünk arra: Más szemszögből kell, nézi a kérdést. Nem alulról, hanem Isten nézőpontjából, mert sikerülhet pompásan egy karácsonyi ünnepsor, de ha szeretet nincs benne, az egész egy színjáték. S a fordítottja is igaz: lehet, hogy sok minden nincs meg „a tökéletes karácsony kellékeiből", de ha megnyitjuk szívünket Jézus előtt, akkor ő meg tud érinteni minket, a sötétben is, és jó karácsonyunk lesz.

• Akinek volt már rettenetesen elrontott karácsonyi ünnepe, az talán akkor többet megértett karácsony igazságából, mint a sok „kellemes" ünnepléskor.

• Ilyenkor élhetjük át igazán, hogy mélyen: Jézus akkor is megszületett, ha nincs minden rendben.

• Ha hatalmas sötétség uralkodik bennem, vagy a családomban, az egyházamban, az országomban.

• Akkor is ünnep van, ha minden emberi elromlott.

• Jó karácsonya mindenkinek lehet, aki belátja, hogy rá van utalva a Megváltóra, megváltásra.

• Felfogja személyes és közösségi homályait, sötétségeit, és aki engedi Jézust saját szívében megszületni.

Mert a jó karácsony nem az emberi kellékektől függ, hanem attól: megnyílik-e a szív a szeretetre.

Kászoni-Kövendi József

Áldozat

Ne légy te is áldozat! – ütközöm naponta az újságok címlapján a felhívásba. Igenis tehetsz róla, ha te vagy az áldozat. Gyakran találkozunk publicisztikában a háború, a gazdasági válság, a járványok, a természeti katasztrófák áldozataival. Valóban csak ez lenne az értelme az áldozat szónak? A sokféle, tengernyi szenvedés megnevezése lenne, mint veszteség? Különösen így Advent idején meggyújtva a várakozás koszorújának gyertyáit, a születés, újjászületés, a fény, a család és a szeretet ünnepe felé közeledve válik időszerűvé, hogy maga a Megváltó hozta a legnagyobb áldozatot, mikor életével és szenvedésével bizonyította, mennyire azonos tanításával.

Sokszor találkozom azzal a jelenséggel, hogy sokan csak annyit látnak Jézus alakjában, hogy csodálatos körülmények között megszületve, Isten legjobb gyermekeként és prófétájaként is a kínzóeszközre, a keresztre jutott. Így a kereszt a fájdalom helye, ahová az emberi aljasság juttatta Jézust.

Bármennyire is a születésre koncentrálunk decemberben, azért már elveszítettük az ártatlanságunkat a jézusi élet végkimenetelét tekintve és évről-évre a teljes kört leírjuk a létezésben, mi már tudjuk, hogy karácsony után lesz nagypéntek és remélhetőleg húsvét is.

Karácsony felé közeledve fontosnak tartja a közgondolkozás, hogy sikerüljön az ünnep. Ha elvárások mentén rendezzük ünnepünket, akár valóban áldozatokká is válhatunk a kötelességek csapdájában. Tulajdonképpen ebben a decemberi forgatagban érhetjük tetten hogyan lesz a reménykedő, szeretetre és békességes ünnepre vágyó, áldásért imádkozó emberből, a kisemmizett, reményvesztett, megalázott, veszekedő fogyasztói áldozat.

Sokféle módon lehetséges az áldozattá válás a külső, de a belső körülmények miatt is. Valaki lehet a kötelesség, a saját kapzsisága, hatalomvágya, figyelmetlensége áldozata.

Az ünnep fényében világosabban látszanak életünk kérdései, dilemmái, megoldatlanságai. A fény az árnyékokat is elmélyíti, sötétebbé teszi, melyek ilyen módon nagyobb kontrasztot alkotnak, felismerhetőbbeké válnak. Mindannyiunknak megvan a maga megoldani valója. Megszentelt idő ez a sötétségben, mikor lehetőségünk van az elmélyülésre, az összefüggések meglátására, az imádság áldására, az áldozatok meghozására és elfogadására.

Az áldozat egyik szép megjelenítése az elfogyó gyertya lángja.

Az ókori próféták történetéből ismerjük, hogy égő áldozatot mutattak be Istennek. Az első testvérpár történetéből ismerjük, hogy mekkora tragédia lett Káin sértődéséből, mert szerinte Isten nem fogadta el az égőáldozatát...

Mi is az eredeti értelme az áldozatnak? Itt cselekvő módon léptek kapcsolatba a Fennvalóval.

Áld igető továbbfejlesztés... áldás, áldomás, áldoz, áldozás, áldozat... mindeniknek más a csengése.

Az eredeti igető egyértelműen pozitív, az adásról szól, amit Istennek hozunk, vagy amit együtt fogyasztunk el a többiekkel, az már adás-áldomás. Mára már az áldozat egyértelműen negatív kicsengésű, idegen szóval ki is szakadt a vallásórás gyerekekből: lúzer. A kiskamaszok szerint az ilyet inkább bántják, mert szabad és eszükbe sem jut segítségére sietni. Szóval maga a szó már negatív tartalmakat jelenít meg előttük és ezért inkább hallani sem akarnak róla, elutasítják. Pedig az áld, old között igencsak szoros az összefüggés, legalább mint a tettes és áldozat között mai nyelvünkben. A rovásírásban az jel az áldott állapotban levő nőt jelképezi alakjával is. Árad az élet, álmodják a jövőt a kis Jézus esetében is.

Mit is mond a Magyar Értelmező Szótár „1. Az a szertartásos cselekmény, amellyel valamely természetfölötti hatalomnak feláldoznak valakit vagy valamit. 2. Akit, amit e cselekményben feláldoznak. 3. Akit valamely kellemetlenség, baj, szerencsétlenség sújt vagy elpusztít. A háború áldozatai, áldozatul esik valaminek: tönkremegy, megsemmisül miatta. 4. Átlagon felüli megterhelés vállalása."

Unitárius módon úgy köszönünk, hogy Isten áldja. Komolyan gondolom ezt, az áldás az életünk lényegéhez tartozik, a legmagasabb rendű köszöntés. Annyira egyetemes, hogy más nyelvekben is közhasználatban, forgalomban van. Ezt az egyetemes isteni áldást, létünk alapját jelképezi a fény, mely újjászületik az esztendő fordulóján. Ahogy nő a fény ereje az adventi koszorú gyertyáinak lángjával, úgy oldódhatnak gondjaink, tétovázásaink. Persze elfogy a gyertya teste, meghozza a maga áldozatát, esélyt ad nekünk, hogy bennünk ragyogjon fel a lelki világosság. Az áldozat az önként adást is jelenti, nemcsak a veszteséget. Adhatjuk időnket, munkánkat, testünket-lelkünket, ajándékokat. Itt az ideje!

Adja Isten, hogy méltó módon ünnepelhessük meg a Megváltó születését és éljük meg szeretetét naponta. Isten áldja!

Bartha Mária Zsuzsánna

hírek, események

Egyházkerületi közgyűlés

Október 18-án ülésezett a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének legfőbb döntéshozó és felügyelő hatósága az egyházkerületi közgyűlés. A közgyűlés legfontosabb napirendi pontja az egyházkerületi választás volt, melyen az alábbi eredmények születtek:

I. **Kászoni-Kövendi Józsefe**t püspöki helynök (6 év).

II. **Elekes Botond Áron**t főgondnoknak (6 év).

III. Zsinati világi képviselők (6 év): **dr. Mihály Noémi**, **dr. Kriza Ákos**, **Kaveczkiné dr. Farkas Katalin**, **dr. Kiss Balázs**, **dr. Hatfaludy Zsófia**, **Muszka Ibolya**, **dr. Vajda László**, **Zoltán Csaba**.

IV. Főtanácsi képviselők (6 év): • főtanács világi tagok: **dr. Mihály Noémi, Kaveczkiné dr. Farkas Katalin, dr. Kriza Ákos**; • főtanács lelkészi tagok (6 év): **dr. Szent-Iványi Ilona, Kriza János.**

V. Egyházi Képviselő Tanács világi tag: d**r. Mihály Noémi** (4 év).

VI. Alapfokú Fegyelmi bíróság lelkészi tag: **Kiss Mihály** (4 év). Világi tagok: **dr. Kaszai Csaba, Zomboriné dr. Pap Zsófia** (4 év). Világi póttagok: **dr. Lőrincz Ernő, dr. Fori Hajnal** (4 év).

VII. Középfokú Fegyelmi Bíróság póttag: **Kriza János, Máté Ernő** (6 év).

VIII. Főhatósági Jelölő Bizottság lelkészi tag: **Kászoni-Kövendi József** (4 év).

Püspökválasztó és lelkészszentelő Zsinat

2014. december 6-án a székelyudvarhelyi Bethlen-negyedi unitárius templomban ülésezett a Magyar Unitárius Egyház legfőbb törvényhozó főhatósága a Zsinat. A Zsinatot **Kászoni-Kövendi József** püspöki helynök áhítata nyitotta meg. A legfontosabb napirendi pontok: a lelkészszentelés, püspökválasztás valamint a Felsőfokú Fegyelmi Bíróság tagjainak megválasztása volt.

A zsinati ünnepi istentisztelet szónoka **dr. Kovács Sándor** teológiai tanár volt, a lelkészszentelő beszédet **Bálint Benczédi Ferenc püspök**, az úrvacsorai ágendát **Moldován Szeredai Noémi** csekefalvi lelkésznő mondotta.

A Zsinat a következő lelkészeket szentelte fel: **Varró-Bodoczi Barna** (Szentgerice), **Bodor Lídia Emese** (Kolozsvár), **Csécs Márton Lőrinc** (Torockó), **Fülöp Júlia** (Kolozsvár), **Márkos Hunor Elemér** (Medgyes), **Tófalvi Tamás** (Székelyszentmihály), **Vass Károly** (Aranyosrákos), **Lőrinczi Levente** (Kissolymos), **Major László** (Datk), **Nagy-Mátéfi Tímea** (Énlaka), **Molnár Imola** (Nagyvárad), **Vagyas Attila** (Kolozsvár). Isten áldása legyen az újonnan felszentelt lelkészek életén!

A püspöki tisztségre két lelkészt kapott jelölést: **Bálint-Benczédi Ferenc** és **Tódor Csaba**. A Zsinat a Magyar Unitárius Egyház főpásztorává a 2014-2020-as időszakra újraválasztotta **Bálint Benczédi Ferencet**.

A Felsőfokú Fegyelmi Bíróság összetétele a zsinati választás eredményeként: • világi tagok **Gyerő József**, **Fori Hajnal, Gergely János, Binder Csilla**; • lelkészi tagok: **Solymosi Alpár, Szabó Előd, Lakatos Csilla.**

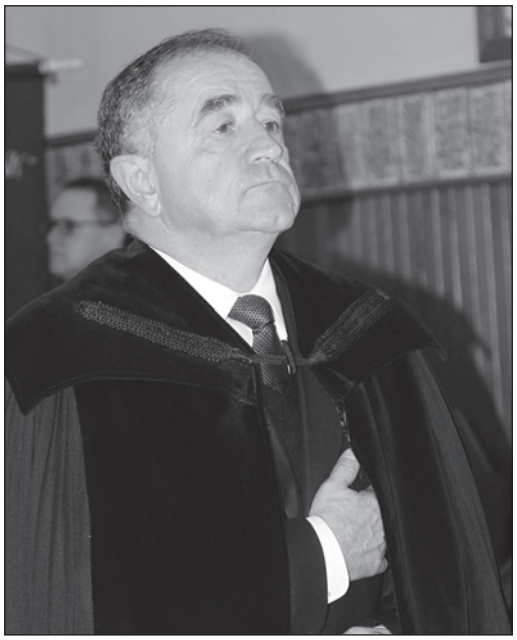

Bálint Benczédi Ferenc püspök eskütétele
(Molnár B. Lehel felvétele)

Egyházi Főtanács

A Zsinatot megelőző napon 2014. december 5-én ülésezett Székelyudvarhelyen a Magyar Unitárius Egyház Főtanácsa.

A Főtanácson került sor a Magyarországi Egyházkerület közgyűlése által újraválasztott püspöki helynök és egyházkerületi főgondnok főtisztségviselői megbízatásának megerősítésére. A Főtanács egyhangú szavazással döntött **Kászoni-Kövendi József** püspöki helynök és **Elekes Botond Áron** egyházkerületi főgondnok főtisztségviselői megbízatásának megerősítéséről.

A főtanácsi ülés tárgysorozatának a legfontosabb napirendi pontjai: a főgondnokok, főjegyző, közügyigazgató és a különböző testületek (Középfokú Fegyelmi Bíróság, Nyugdíjintézet Vezető Tanácsa, Nyugdíjintézet Ellenőrző Bizottsága) tagjainak megválasztása volt.

A főgondnoki tisztségre: **Farkas Emőd, Boros János, Elekes Botond Áron** és Csáka József; a főjegyzői tisztségre **Gyerő Dávid** továbbá a közügyigazgatói tisztségre **Kovács István** és **Simó Sándor** kaptak jelölést. A legfőbb döntéshozó és felügyelő egyházi hatóság választása nyomán **Farkas Emőd** és **Boros János** főgondnokok, **Gyerő Dávid** főjegyző és **Kovács István** közügyigazgató kapott megbízást a következő hat évre.

A főtanácsi választás eredményeként a testületek összetétele a következő:

– Középfokú Fegyelmi Bíróság: • világi tagok: **Dombi Zsuzsánna Júlia, Haltek Rozália, Forró József Attila**; • lelkészi tagok: **Csécs Márton, Szász Ferenc.**

– Nyugdíjintézet Tanácsa: • tisztségviselők: **Nagy László** elnök, **Szombatfalvi József** alelnök, **Máthé Sándor** jegyző; • a Tanács további tagjai: **Pap Mária**, **Csete Árpád, Józsa István Lajos**, **Kovács Júlia, Farkas Dénes, Vass Mózes, Kiss Gergely; Gáspár Mária**.

– Nyugdíjintézet Ellenőrző Bizottsága: **Baka-Bálint Imola, Dimény József, Szentgyörgyi Sándor**.

Isten áldása legyen a megválasztottak életén és munkáján!

A főtanácsi istentiszteleten **Józsa István Lajos** tordai lelkész mondott ünnepi beszédet.

A Főtanács döntött tiszteletbeli tisztségek odaítéléséről is. A BUE két tagja, **Vékás Domokosné (Buba)** és **Tárkányi Imréné (Emike)** tiszteletbeli presbiteri címben részesült, Egyházunkért és egyházközségükért végzett többévtizedes áldozatos munkájuk elismeréseként.

Összeállította: Kriza János

Elekes Botond főgondnokjelölt bemutatkozása a Főtanácson

Elekes Botond
(Molnár B. Lehel felvétele)

Életrajzi adatok

1962. január 3-án születtem Marosvásárhelyen. Szülővárosomban végeztem iskoláimat, majd 1985-ben Kolozsváron szereztem meg az egyetemi végzettségemet. 1989 őszétől élek Magyarországon.

Éveken keresztül tanárként, majd 1998 óta kormánytisztviselőként dolgozom. Jelenleg a Miniszterelnökségen kormány-főtanácsadó vagyok.

Feleségem szintén marosvásárhelyi, két unitáriusnak keresztelt és konfirmált felnőtt gyerek, Péter és Ábel édesapja vagyok.

1976-ban Marosvásárhelyen konfirmáltam.

Jelenleg a Budapesti Unitárius Egyházközség és a Marosvásárhely-Kövesdombi Unitárius Egyházközség tagja vagyok.

2001-2005 közötti időszakban a Magyarországi Unitárius Egyház Főtanácsának voltam tagja.

2005-2012 közötti időszakban a Magyarországi Unitárius Egyház főgondnoki tisztségét töltöttem be.

2012 őszétől a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének főgondnoka vagyok.

A főgondnoki tisztséggel kapcsolatos előzmények, indítékok

Az elmúlt évszázadokban a székelyderzsi gyökerű, majd Siménfalván letelepedett Elekes család több unitárius lelkészt, kebli tanácsost, gondnokot, egyházköri felügyelő gondnokot és főgondnokot (például nagyapám, dr. Elekes Domokos székelykeresztúri ügyvéd 1938-1940 között az egyház főgondnoka volt) adott egyházunknak. Szolgálatom hitünk és egyházunk iránti elkötelezettségemből merít és felmenőim iránti tiszteletemre támaszkodik.

Itt és most: Székelyudvarhelyen szeretett egyházunk Főtanácsán nem tudok nagyapámra, dr. Elekes Domokosra nem emlékezni. Számára egyházunk mindennél fontosabb volt. Nagyapám a két világháború között a keresztúri-udvarhelyi kör felügyelő gondnoka, a keresztúri főgimnáziumunk egyik védelmezője és támogatója, majd egyházunk főgondnoka volt. 1945 után - amikor négy gyermeke közül háromról azt sem tudta, hogy egyáltalán életben vannak-e – származása, hite és munkássága miatt a kommunista megtorlás célkeresztjébe került. A családi emlékezetből tudom, éveken keresztül heti rendszerességgel arra kényszerítették, hogy közel 60 évesen gyalog jöjjön fel Keresztúrról Udvarhelyre kihallgatásra. Az őt kísérő milicista persze a szekéren ült. 1962 nyarán tért vissza teremtőjéhez, amikor én fél éves voltam. Rá emlékezve, előtte tisztelegve vállaltam el a főgondnoki jelöltséget.

Eddigi egyházi szolgálatom legfontosabb eredményei: a 2005-ben elkezdett átfogó program keretében felújítottuk a magyarországi egyházkerület összes vidéki templomát és parókiáját, több éves lobby-tevékenységemnek köszönhetően két évtized késéssel az államtól visszakaptuk a budapesti templomos ingatlanunknak, a budapesti unitárius sionnak, állami tulajdonban lévő 49%-át. Az 5.000 m2-es belvárosi műemlékünkben ez idáig felújítottunk 8 lakást stb.

Az egyházi nyilvánosság számára teljesen átláthatóvá tettem az egyházkerület gazdálkodását. Ennek keretében 2006-ban beindítottuk a lelkészek és világi alkalmazottak öregkori ellátását segítő nyugdíjkiegészítő programot. Az elmúlt tíz évben az amúgy nagyon szerény béreket legalább az inflációval azonos mértékben növeltük: ennek anyagi fedezetét csak puritán és takarékos költségvetéssel tudtuk kigazdálkodni.

Érdemesnek tartom megemlíteni, hogy az elmúlt évtizedekben amikor világi munkahelyeim és megbízatásaim lehetővé tették, segítségére voltam az erdélyi egyházrésznek is. Azt hiszem, túlzás nélkül mondhatom, nekem köszönhető a fehéregyházi templomunk tetőfedési munkálatai anyagi fedezetének előteremtése, 2010-ben sikeresen jártam el a homoródszentpáli templomunk új harangjához szükséges anyagiak előteremtésében, 2005-ben kezdeményezője voltam a Fehér-Nyikó-menti tragikus következményekkel járó árvíz elszenvedőinek megsegítésére hirdetett gyűjtésnek, ami az egyházkerületben az elmúlt évtizedek legeredményesebb egyházi karitatív programjának bizonyult. Az ODFIE melletti folyamatos erkölcsi és anyagi kiállásomat egy időben akkori munkahelyemen rajtam számon kérték és megbüntettek. Ez utóbbi sérelemért kárpótolt, hogy javaslatomat elfogadva a nemzeti kormány magas állami kitüntetésben részesítette ifjúsági szervezetünket.

A magyarországi egyház(rész) oldaláról 2009-ben kezdeményezője és aktív alakítója voltam a 2012-ben megvalósult, egyetemes egyházunk szempontjából történelminek mondható egyházi unió folyamatának. Mérvadó véleményformálók szerint a célkitűzés iránt érzett személyes elkötelezettségem és kitartásom nélkül az unió ebben a formában és abban az időpontban nem jöhetett volna létre. Nyilván ebben a folyamatban sem voltam egyedül, ugyanis szolgálatomat mindig is csapatmunka keretében, de egyértelmű személyi felelősségek mentén láttam el.

A jövővel kapcsolatos elképzeléseim

- Egyházi és világi munkám tapasztalataiból kiindulva legfon-

tosabb célkitűzésemnek tekintem az egyházkörök hatáskörének jelentős megerősítését, ami decentralizálással valósítható meg.

– Különösen fontosnak tartom a világiak sokkal jelentősebb szerepvállalását a demokratikus: átlátható, kiszámítható, felelős és számon kérhető egyházkormányzás minden szintjén, ugyanis csak így lehet az élet különböző területeiről érkező kérdésekre és problémákra a szükséges szakértelmet biztosítani, egyúttal a lelkészeket tehermentesíteni, hogy kizárólag spirituális és egyházi szolgálatukra koncentrálhassanak.

– Sürgetem, hogy egyházunk mielőbb alakítsa ki álláspontját az unitárius és más felekezetű magyar közösségeket foglalkoztató társadalmi kérdésekről (a házasság fogalmának, az eutanáziának, a magzat védelmének, a fenntartható fejlődésnek a kérdéseiről).

– Szorgalmazom az óvodától a közoktatás teljes vertikumán át az unitárius teológiáig terjedő egyházi oktatási rendszer fejlesztését és társadalmi elfogadottságának erősítését. Egyházi jövőnk záloga a fiatal generáció: amennyiben az iskolai nevelésünkkel és az iskolán kívüli foglalkozásokkal nem vagyunk képesek megszólítani és magunk mellett tartani gyerekeinket és unokáinkat, gyülekezeteink végveszélybe kerülnek, a gyönyörűen felújított templomaink csendes múzeumokká válnak.

– Fontosnak látom a kommunizmus évtizedeiben megtapasztalt erdélyi ökumené megerősítését, az erdélyi keresztény testvéregyházak látóhatárán egyházunk elismertségének a helyreállítását. Erre csak hiteles egyházi vezetőkkel leszünk képesek.

– Tovább kell mélyítenünk Magyarország és Románia állami vezetőivel és intézményeivel a kapcsolattartást. Világossá kell tenni számukra, miben tudunk együttműködni és miben nem.

– Elvek és értékek, semmiképp sem érdekek mentén kell kormányozzuk féltett, törékeny, de számunkra mindennél fontosabb szeretetközösségünket!

Kérem, akik egyetértenek elképzeléseimmel, szavazatukkal támogassák azok megvalósulását!

(Elhangzott Székelyudvarhelyen, 2014. december 5-én, a Magyar Unitárius Egyház Főtanácsa ülésén)

---

akik előttünk jártak

Unitarizmus a kálvinista Rómában – 3. rész

A debreceni egyházközség a nácizmus és a kommunizmus árnyékában

Az Akik előttünk jártak című rovat keretében, háromrészes sorozatban foglalkozunk a Debreceni Unitárius Egyházközség történetével – a 19. századi előzményektől a kommunista diktatúráig. Korábban áttekintettük az unitarizmus egyik jelentős magyarországi mecénása, Szabó József életét és egyházszolgálatát; bemutattuk a Hatvan utcai imaház építésének és felszentelésének folyamatát, az 1920-as és az 1930-as évek legfontosabb eseményeit. A sorozat harmadik, befejező része egy különösen nehéz történelmi korszakra, az 1939 és 1949 közötti periódusra fókuszál.

1938-ban és 1939-ben Magyarországon megszületett az első két zsidótörvény. Bár az 1938. évi XV. törvénycikk (A társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról) még vallási alapon határozta meg a zsidó fogalmát, az 1919. augusztus 1. után keresztény vallásra áttérteket már zsidónak minősítette. Az 1939. évi IV. törvénycikk (A zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról) már faji szempontból határozta meg, hogy ki számít zsidónak. Zsidónak minősült, aki önmaga, legalább egy szülője vagy legalább két nagyszülője az izraelita felekezet tagja volt a törvény hatálybalépésekor vagy az előtt. Az első két zsidótörvény viszonylag jelentős mértékben érintette a magyarországi unitárius egyházrészt: a szabadelvű keresztény felekezethez – áttérés útján – évről évre nagyobb számban csatlakoztak zsidó származású magyar állampolgárok.

1. Antiszemita indítvány a keblitanács ülésén (1939)

A Debreceni Unitárius Leányegyházközség keblitanácsának 1939. február 5-ei ülésén antiszemita indítványt terjesztettek elő, amely Szabó József végrendeletének alábbi részére hivatkozott: *„Meghagyom és rendelem, hogy a hagyományozott alapítványnak külső földjét és az 1563. számú (jelenlegi Hatvan utca 24. számú) háznál levő lakásokat semmiféle vallásfelekezetű zsidónak bármely magas árakért is bérbe adni sohasem szabad, azokat inkább bármely felekezetű kereszténynek adják bérbe olcsóbbért, kellő biztosíték mellett, mely rendelésem halálom után azonnal életbe lépjen.”* Az indítvány szerint a leányegyházközség csak 1931-ben tudta a lakásokat és az udvart *„zsidómentessé”*

tenni, mert előzőleg a végrendelkező rendelését nem tartották be.

Mindebből az indítványtevő arra a következtetésre jutott, hogy *„ha az örökhagyó a lakásaiban, udvarán, tanyai birtokán nem bírta tűrni halála után sem a zsidókat, bármely felekezethez is tartozzanak azok, legkevésbé bírná el azt, hogy az általa alapított, létrehozott egyházközségébe felvegyenek zsidókat. Ezért arra kérem a keblitanácsot, hogy ezen indítványom kapcsán határozza el, hogy az örökhagyók végrendelkezése, emléke kegyeletéért fölkéri a budapesti anyaegyházat, hogy a debreceni unitárius egyházközség részére zsidókat ne vegyenek föl."* Az unitarizmus és antiszemitizmus témájával részletesebben, erdélyi vonatkozásban is foglalkozik Pál János lelkész-egyháztörténész Zsidókérdés a Magyarországi Unitárius Egyház nemzet- és egyház-építő stratégiájának tükrében (1940-1944) című tanulmánya, amely a Keresztény Magvetőben, illetve módosított formában más folyóiratokban is megjelent.

2. A hitoktatás helyzete, vita a fizetésekről (1940)

Ferencz József központi missziói lelkész – azaz a budapesti Rákos (ma: Hőgyes Endre) utcai Unitárius Misszióházban szolgáló beosztott unitárius pap – 1940. július 1-jén levelet intézett feletteséhez, Csiki Gáborhoz, aki a Misszióház vezetőjeként formálisan a Debreceni Unitárius Szórványegyházközség lelkészi teendőit is ellátta. Ferencz közli, hogy a debreceni szórványegyházközség területén az 1939/40. iskolai évre 67 unitárius vallású tanuló iratkozott be, akik közül 24 elemi, 43 pedig középiskolába járt. *„A kimutatásban csak személyes tapasztalat útján felvett iparos tanoncokkal együtt ez a szám nyugodtan 70 tanulóra becsülhető, mely unitárius viszonylatban egy jövendő gyülekezet bátor és biztos alapja"* – fogalmazott a lelkész. Levele végén arra kérte Csiki Gábort, hogy mivel tíz különböző városban és községben 23 tanulót személyesen oktatott, *„a debreceni szórványegyházközség területén végzett vallástanítói munkám megfelelő tiszteletdíja kiutalása iránt intézkedni méltóztassék."*

A szórványegyházközség részéről Derzsy Kálmán hitoktató-pénztáros – aki ebben a tanévben Debrecen mellett Nyíregyházán, Nagykállón és Hajdúdorogon végzett vallástanári munkát – nem támogatta Ferencz József kérését. *„Megjegyzem, hogy a hittantanítás szempontjából nem az a lényeg, hogy hány tanulót tanítok (volt nekem már 27 tanulóm is), hanem az, hogy ezeknek hány órát kell egy évben leadnom. (...) Hogy Ferencz József lelkész úr a 23 gyereknek hány órát adhatott a nagy távolság miatt, azt nem tudom, nem is érdekel, mert amint szóbelileg mondottam, nem a tiszteletdíjért tanítom a hittant 16 év óta oly lelkiismeretesen, hanem azért, hogy tanulóink több tudást szerezzenek, mint mi kaptunk bent."* Imreh Dénes közjegyző, szórványegyházközségi ügyész 1940. augusztus 27-én hivatalosan is elutasította Ferencz József kérését. Indokolásában kifejtette, *„tiszteletdíj véleményem szerint lelkészeinknek a lelkészi teendők ellátásáért nem jár, mert a lelkészi teendőkért, mint az egyházközségnek esküt tett tisztviselői, fizetést kapnak, és ezen fizetésért kötelesek lelkészi teendőiket, ahova a vallástanítás is tartozik, vidéken is elvégezni. (...). Tiszteletdíj tehát a vallástanításért csak azoknak a vallástanítással megbízottaknak jár, akik egyházunknak nem esküt tett és fizetést élvező tisztviselői, ilyen a többek között Derzsy Kálmán igazgató úr."* Az eset egyszerre jelzi a szórványban végzett unitárius vallástanítás nehézségeit, a debreceni szórványegyházközség korlátozott anyagi lehetőségeit és a megszerzett pozíciók féltéséből eredő belső feszültségeket.

3. A Debreceni Unitárius Szórványegyházközség önállósodása (1941–1942)

Észak-Erdély visszacsatolása (1940. augusztus 31.) után a Debreceni Unitárius Leányegyházközség szinte minden keblitanácsi ülésen kifejezte önállósulási szándékát, vagyis a Budapesti Unitárius Egyházközségtől és a Misszióháztól való anyagi és szervezeti függőség megszüntetésének igényét. 1941. november 29-én a debreceni szórványegyházközséget meglátogatta Geley József kolozsvári egyetemi tanár, aki az időközben püspökké választott Józan Miklós mellett a Magyar Unitárius Egyház főgondnoki teendőit is ellátta. A tanácskozáson Geley kifejezte azon véleményét, hogy Debrecen fontos szórványközpont, ezért *„szükségünk van egy állandó lelkészre, aki gondoz, az elkallódástól megóv, sőt odaadó missziós munkájával a hívek számát szaporítja. A debreceni unitáriusságot meg kell erősíteni más módon is. A Székelyföldről kivándorolni kényszerülő székelyeket, továbbá a Regátból menekülőket le kell telepíteni. Megtelepülésre legjobb elem az iparosság és a kereskedő társadalom, mely helyhez kötöttségével és szaporaságával képes lesz állandósítani az egyházközséget. A vázolt telepítés végrehajtásával a lélekszámot gyarapítani a kálvinista Rómában – az egyháznak eltökélt szándéka."* A tanácskozáson – amely előzetesen kiküldött meghívó hiányában nem lehetett közgyűlés – Derzsy Kálmán pénztáros úgy vélte, hogy az egyházközség *„nyomasztó anyagi helyzete"* miatt egyházi főhatósági és állami segítség nélkül nem lehetséges.

Kelemen Béla, a Budapesti Unitárius Egyházközség (BUE) gondnoka (korábbi debreceni gondnok) ellenezte Geley József elképzelését. A BUE keblitanácsának 1942. március 11-én tartott ülésen azzal érvelt, hogy az Észak-Erdély visszacsatolása után egységesült Magyar Unitárius Egyház Szervezeti Törvénye nem ismeri a szórványegyházközség fogalmát, ezért a debreceni és dunapataji szórványegyházközséget a BUE leányegyházközségévé kell átminősíteni, és az ottani hívek lelkigondozását az újonnan kinevezett budapesti vezető lelkésznek, Szent-Iványi Sándornak kell felügyelni. A debreceni szórványegyházközség 1943. május 31-én tartott rendkívüli közgyűlése mindkét javasla-

tot tárgyalta, és nagy többséggel az önállósulás mellett döntött. Józan Miklós püspök – mivel Erdélyből továbbra sem tudott fiatal lelkészt Magyarországra küldeni – 1942 novemberében úgy döntött, hogy 1943. január 1-jei hatállyal az önállósult debreceni egyházközségbe korábbi budapesti titkárát, Ferencz József missziói lelkészt rendeli ki.

4. Ferencz József debreceni szolgálata (1943–1945)

A 35 esztendős Ferencz József (1908–1994) – a Magyar Unitárius Egyházat több mint fél évszázadon át püspökként vezető kolozsvári lelkész unokája – 1943. január 1-jén már jelentősnek mondható szakmai tapasztalat birtokában kezdte meg debreceni lelkészi tevékenységét. A dicsőszentmártoni születésű pap 1926-ban érettségizett, majd egyszerre kezdte meg tanulmányait a kolozsvári Unitárius Teológiai Akadémián és a debreceni Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem bölcsészkarán. Az 1928/29-es tanévet – egyházi ösztöndíjasként – a bécsi Collegium Hungaricumban töltötte, 1929/30-ban a marburgi protestáns egyetemen, 1930/31-ben Párizsban és Genfben, 1934/35-ben Oxfordban tanult. 1931-ben szentelték pappá, és Boros György püspök azonnal Budapestre küldte, hogy egy évig helyettesítse az akkor Manchesterben tanuló Pethő István hitoktató lelkészt. 1932-től Csiki Gábor mellett helyettes lelkészként szolgált a Budapesti Unitárius Misszióházban, majd 1937-ben központi missziói lelkésszé, előadótanácsossá és Józan Miklós püspöki vikárius titkárává nevezték ki. 1941-ben megpályázta a kolozsvári egyházi központban megüresedett titkári állást, de – Józan Miklós püspök szándéka ellenére – nem választották meg. Két és fél évig tartó debreceni szolgálatát Budapestről ingázva látta el – közben 1944 nyarán, Kolozsvárott egyházjog és egyháztörténelem szaktárgyakból teológiai tanári vizsgát tett. 1945 után világi pályájára lépett (a Kivándorlási Iroda igazgatója, a Magyarok Világszövetsége titkára, majd a Pénzintézeti Központ munkatársa lett), de közben a Budapesti Unitárius Egyházközség gondnokaként, majd 1957 és 1971 között a Magyarországi Unitárius Egyházkör főgondnokaként tevékenykedett. 1971-ben, az Állami Egyházügyi Hivatal nyomására létrejött önálló Magyarországi Unitárius Egyház első püspökévé választották. 1988-ban vonult nyugdíjba.

Feltételezésünk szerint a tősgyökeres budapestivé vált Ferencz József csak Józan Miklós püspök kifejezett kérésére vállalta el a debreceni szolgálatot, amit az is bizonyít, hogy a Hatvan utcai imaházhoz tartozó lelkészlakásba nem költözött be – feleségével és kislányával továbbra is a fővárosban élt. Aktivitását jelzi ugyanakkor, hogy 1943. november 11-én, a Debreceni Unitárius Egyházközség presbitériumának írt jelentésében 103 családlátogatásról, valamint Egercsehiben, Tiszaigaron, Nagybátonyban és Mezőtúron tartott istentiszteletekről számolt be. Templomi ünnepélyek címmel – kulturális programokkal, illetve ismeretterjesztő előadásokkal egybekötött – istentisztelet-sorozatot indított, amelynek keretében az 1943. évben többek között Abrudbányai János teológiai dékán, Simén Dániel és Kiss Elek teológiai tanár, Szent-Iványi Sándor budapesti lelkész és Geley József egyházi főgondnok látogatott Debrecenbe. Debrecenben és a szórványban folytatódott a rendszeres vallástanítás, és az egyházközség anyagi helyzete is konszolidálódott: az év elején fennálló 5000 pengő tartozásból 3000 pengőt sikerült törleszteni. 1944-ből szinte egyáltalán nem maradtak fenn egyházközségi iratok, így a második világháború utolsó évének debreceni gyülekezeti életét nem tudjuk rekonstruálni.

5. Buzogány Kálmán debreceni szolgálatának első évei (1945–1948)

1945. július 10-én Szent-Iványi Sándor, a Magyarországi Unitárius Egyház Budapesti Képviselő Tanácsának lelkészi elnöke levélben tájékoztatta a debreceni egyházközséget, hogy *„egyetemes egyházi érdekből Ferencz József lelkész afiát egyházi központunkba visszarendeltük. Ugyancsak jövőt építő egyetemes unitárius érdekből küldjük ki augusztus 1-vel Buzogány Kálmán lelkész afiát Debrecenbe, aki az erdélyi szórványterületen végzett munkájával és nagy tapasztalataival már jelentős érdemeket szerzett. (...) Óhajtjuk, hogy Debrecenben havonta két-három istentisztelet mellett hagyjon időt arra is, hogy vidéken is tarthasson istentiszteletet. (...) Kérjük, hogy az egyházközség vezetősége mindent kövessen el, hogy a lelkészi lakás minél előbb átadódjék lelkész afia részére, illetve a jelenbeli lakáskorlátozó rendelkezésekre figyelemmel esetleg osztassék meg Derzsy Kálmán gondnokhelyettes és lelkész afia között.”*

Buzogány Kálmán

Az első, Debrecenben letelepedett unitárius lelkész, az ekkor már pályája vége felé járó Buzogány Kálmán (1887–1971) a kolozsvári Unitárius Teológiai Akadémia elvégzése után, 1912-ben kezdte meg szolgálatát Abrudbányán, majd a Maros megyei Harangláb községbe került, ahol eredményes gyülekezetépítő munkát végzett. 1936-tól 1942-ig a Kolozsvár közelében fekvő Komjátszegen szolgált – ez idő alatt új lelkészi lakást és gyülekezeti házat épített. Egy feljegyzés szerint *„ott kellett hagynia*

az állást az oláhok miatt." 1945-től 1951-ig Debrecenben szolgált, majd a Budapesti Unitárius Egyházközségbe rendelték, de 1953-ban nyugdíjazták.

A Hatvan utcai imaház a második világháborúban súlyosan megrongálódott, a debreceni gyülekezeti élet 1944 telén gyakorlatilag megszűnt. Buzogány Kálmán 1946. évi lelkészi jelentése szerint *„Isten segítségével megindítottunk egy szép egyházi életet. Mi, férfiak összefogtunk szent egyházunk, édesanyánk megvédésére, sebeinek meggyógyítására. Példánkat követték nőtestvéreink, megalakítva a Nőszövetséget, bekapcsolódtak teljes erejükkel, lelkesedésükkel egyházi életünkbe. Ennek köszönhetjük, hogy romokban hevert templomunkat a semmiből újjáépítettük. (...) Tamássy Marton Miklós marosvásárhelyi hívünk ingyen végezte a kőmíves munkálatokat. Bordi János magyarsárosi hívünk szintén ingyen végezte az asztalos munkát. Pálffy Mózes várfalvi születésű hívünk az összes vaskötések és vascsavarok munkálatait ingyen végezte. Boldogok voltunk, amikor összes híveink a bemeszelés után hozzáfogtak a templom kitakarításához, a padok rendbehozásához. (...) A felszentelés alkalmából virágdíszben állott templomunk. (...) A szentelési ünnepély után 123 személyes teríték fogadta a mindenünnen összesereglett híveinket, barátainkat."* 1946-ban Buzogány két gyermeket keresztelt, két esketési és három temetési szertartást végzett, az egyházközségbe kilencen tértek be, és Mikó Gyula egyetemi tanár személyében új gondnokot választottak. Buzogány a Magyarországi Unitárius Egyház Budapesti Képviselő Tanácsától 350 forint karácsonyi segélyben, Tiszaigaron végzett istentiszteletéért 52 forint költségtérítésben, valamint élelmiszer- és ruhasegélyben részesült.

1947-ben – az egyházközség szerény anyagi lehetőségeihez mérten – folytatódtak a templom, a gyülekezeti terem és a lelkészlakás felújítási munkálatai. Buzogány Kálmán nagy figyelmet fordított a szórványban élők lelkigondozására: Nyíregyházán, Egerben és Miskolcon többször tartott istentiszteletet. Az utóbbi két városban önálló leányegyházközség szervezése is megindult – *„a miskolci és egri, újonnan alakult leányegyházközségei a debreceni gyülekezetnek, szeptember hó folyamán tartott, úrvacsoraosztással egybekapcsolt istentiszteleteken átadták a használatnak a hívek áldozatkészségéből vásárolt úrvacsorai serlegeket."*

1947 februárjában Buzogány Kálmán – Debreceni Unitárius Szórvány címmel – nyomtatott egyházközségi havilapot indított, amelyhez előfizetőket toborzott. A lap írásában és szerkesztésében a lelkész felesége is aktív szerepet vállalt. Muszka Ibolya könyvtáros-levéltáros unitárius sajtótörténeti áttekintése szerint *„a szerkesztő lelkész összefogó szerepet töltött be a hitükben közös, de egymástól távoli falvakban élő emberek között, kitűzve több nemes célt: pl. debreceni unitárius székely templom építését. A rövid megjelenés alatt kialakult rovat a Nők világa, amelyben a nők, asszonyok problémáival foglalkozott. Hozzászólások rovatában a lap helyt adott a szórványban élők írásainak."*

A Buzogány által megálmodott debreceni székely templom ötletét az adta, hogy 1947 januárjában a Debreceni Unitárius Egyházközség templomtorony-építési kérelmet adott be a városi tanácshoz, amit azonban a tanács műszaki hivatala (városképvédelmi okokra hivatkozva) elutasított. Kalenda Loránd műszaki tanácsos ekkor felkereste Buzogányt, és szóban jelezte, hogy megfelelő politikai és egyházi támogatás esetén lehetőség lenne egy belvárosi (a Déri Múzeum közelében fekvő) templomtelek ingyenes átadására. Buzogány – Csiki Gábor esperesnek címzett levelében – úgy fogalmazott, *„itt az a jó alkalom, amely száz évben egyszer adódik. (...) A hely nagyszerűen alkalmas arra, hogy az Egy Isten hitet szimbolizáló székely templomot ebbe a nagy protestáns városba felépítsük. (...) A Te alföldi nagy missziós szolgálatod méltó koronája lenne, ha egyházunk nagy külföldi összeköttetéseit felhasználva és a Te országos kapcsolataidat kimélyítve a székely templom gondolatát belátható időn belül megvalósíthatnók. Ismerve hittestvéreink megviselt anyagi helyzetét, csak az lehet a gondolat, hogy Angliát és Bostont és az Unitárius Világszövetséget esetleg megmozdítsuk."* Bár a tervnek 1947-ben sem pénzügyi, sem (egyház)politikai realitása nem volt, Buzogány idealizmusa, tenniakarása elismerést érdemel.

A kommunista diktatúra előtti utolsó híradás – Füzesgyarmathoz hasonlóan – a Debreceni Unitárius Egyházközség esetében is a Csiki Gábor esperes-püspöki helynök által vezetett 1948. évi vizsgálószék megállapításait összegző tudósítás. Eszerint *„a gyülekezeti munka megerősödött. A lelkész végre néhány hónapja beköltözhetett abba a lelkészi lakásba, melybe unitárius lelkipásztor beköltözését néhai Szabó József alapítványtevőnk már a XIX. század végén megálmodta. A kis gyülekezeti terem és a lelkészi lakás ma kényelmes otthona a belmisszió munkának, s minden hónapban egy alkalommal, helyi művészek szereplésével jól sikerült estéket rendeznek, melyeket sorsolással tarkítanak a helyreállítási munkák javára. A közeljövőben a lelkészi lakás és templom feletti tetőt állítják véglegesen helyre – s festik ki a lelkészi lakást. Mindezt önerejükből, a templom és a gyülekezeti ház helyreállítására gyűjtött összegek felhasználásával. (...) A debreceni gyülekezet megszűnt helyi lapja törekvései most beleolvadnak az egyetemes egyház lapja, az Unitárius Élet kereteibe, s eddigi előfizetőinek megküldjük az Unitárius Életet. Buzogány Kálmán lelkészt az egyház felkérte, hogy kapcsolódjék be szorosabban lapunk munkatársai sorába, s cikkeivel gazdagítsa annak tartalmát."*

Retkes Attila

(A tanulmány a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Doktori Iskolája keretében végzett egyháztörténeti kutatásokon alapul. Köszönetet mondok témavezetőmnek, dr. Molnár Jánosnak.)

Fény a Bibliában (I. rész)

Bevezetés

Amikor lassan közeledünk az esztendő első adventi vasárnapjához, magától értetődően irányulnak gondolataim, mely azért fontos, hogy teljes szívvel és igyekezettel a ***fény*** felé forduljak. Tény, hogy vallásos emberként örömmel tölt el a felismerés, amikor pirkadat előtt ébredem és várom, hogy világosodjon. Ennél talán egy fokkal nagyobb a boldogság, amikor fényre, világosságra ébredek. Úgy érzem régóta, hogy megér egy „*köszönöm, Istenem*" megjegyzést, melyet már 30 éve nemcsak magamért és közeli szeretteimért mondok el, hanem azokért is, akiknek eszébe sem jut soha, hogy hálásak legyenek Istennek a felkelő nap fényéért.

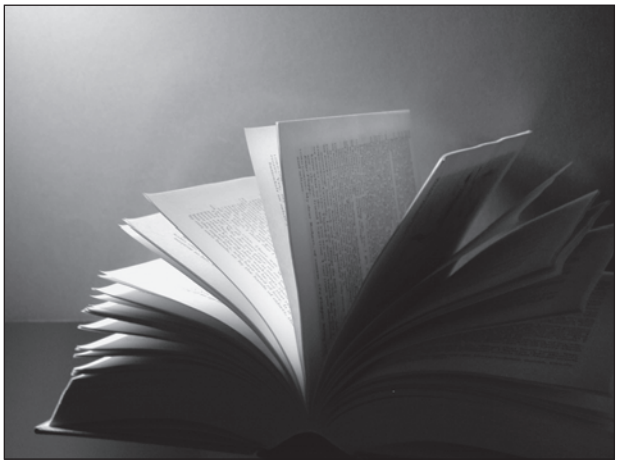

Amint olvasható a címben, egy kifejezést kerestem és gyűjtöttem össze a Bibliában, melyek jelentését kutatom, részletezem, csoportosítom, valamint ellátom azokkal a megjegyzéseimmel, melyek régóta szunnyadnak bennem, melyek itt-ott előfordulnak egyházi beszédeimben is. Törekszem ebben a dolgozatomban is, hogy hűséges maradjak a teológiai tanulmányaim során megismert hitigazságainkhoz, hitelveinkhez, de ennek függvényében úgy forgatom ismét a Szentírást, mint aki semmit el nem hallgat belőle, mint aki törekszik a fényre és az emberi értelem számára fenntartott világosság megszerzésére.

Munkám elkészítésében a Biblián kívül nem használtam más forrást. A rendszerezés elképzelésemet tükrözi. Kitartok amellett, hogy a megjegyzések, a magyarázatok egyéni felfogásomat tükrözik. Amennyiben mégis hasonlóság, vagy éppen párhuzam vonható más teológus, vagy gondolkodó elképzelésével, az nem a véletlen műve, hiszen a fény bibliai megjelenéseivel már sokan foglalkoztak előttem. Az idézetekből pedig ugyanaz a gondolatvilág köszön ránk, mint századokkal ezelőtt. Csupán a gondolat szárnyai voltak megkötözve, ha éppen dogmatikai rendszer, vagy fenyegetettség telepedett rá az adott időszak vallásos érzülettel teljes gondolkodóira.

Dolgozatomban a fény fogalmát tárgyalom, szemlélem a Szentírás lapjain. Azért csoportosítom és tárgyalom külön a ***fényt a világosságtól***, mert jelentésükben ugyan azonos tartalmat hordoznak, a szövegek összefüggéseiben eltérő gondolatok is csoportosulhatnak. Nyomban álljon itt egy jó példa: „*Ha azt mondanám: Borítson el a sötétség, és az éj úgy vegyen körül, mint máskor a fény: neked maga a sötétség sem homályos, s az éj világos neked, mint a nappal.*" (Zsolt 139, 11-12). Két különböző helyzet elé állít a zsoltáros. Érezteti velünk, hogy mit jelent az éjszaka sötétje és milyen a nappali világosság. A kettő közt az a különbség, hogy éjszaka fényre van szükség, nappal pedig világosság uralkodik. A lényeg a magyarázatban, hogy nincs különbség az éjszakai sötétség és a nappal világossága között. Éjjel is éppen olyan világosság van, mint fényes nappal. Magyarázatomban marad(hat) némi homály, az üzenet viszont világos.

Azt hangsúlyozzák a hozzáértők, hogy a ***fény*** emberi szemmel érzékelhető elektromágneses sugárzás, melynek három meghatározó tulajdonsága van: az ***intenzitás***, a ***frekvencia*** és a ***polarizáció***. Aki arra gondol, hogy hasonló meglátás és tudományos vonalvezetés mentén haladtak a bibliai írók és a leírtak követői, akkor máris vissza kell fordulniuk. A fény bibliai jelenléte ugyanis két területen fejti ki hatását: az egyik a szemmel tapasztalható, illetve látható világban, a másik pedig az emberi lélekben.

A fény

Tíz csoportban részletezem a fényt, melyek közül az első elhanyagolhatóvá válhat, amennyiben besorolom az ***általános*** kategóriába. Érdekes, hogy miként minősíthető általánosnak a fény? Esetleg nagyobb jelentősége van a nap adott szakában, mondjuk éjszaka? Vagy kevésbé fontos szerepe nappal? Én másként látom. Olvasom Eszter könyvében, hogy a „*zsidók számára a fény, öröm, ujjongás és diadal napja volt ez.*" (Eszt 8,16). Most azonnal vonatkoztassunk el attól, hogy abban az időben miként történt a nap, vagyis a 24 órai beosztás a zsidóknál! A lényeg, hogy a napnak volt „*sötét*" időszaka is, melyben feltétlenül szükség volt fényforrásra, ami megkönnyítette a látást. Ha elvonatkoztatunk ettől a fizikai szükséglettől és az idézet szövegének értelmezésénél maradunk, akkor örömteli napunk jut eszünkbe. Egy boldog nap, melyre éppen olyan fényesen emlékszünk vissza, mintha nappal lett volna!

Vizuális meghatározás

A második és terjedelmesebb csoportosítást a fény ***meghatározása*** jelenti. Az első csoportban a *vizuális meghatározás* szerepel, hiszen a nappal fényében lát-

hatunk, illetve kezünkben tarthatunk néhány eszközt, melyeken megvillan a fény. Olvasom, hogy az „*igaz ember útja, mint a hajnal pirkadása, egyre világosabb, míg fényes **nap** nem lesz.*” (Péld 4,18). Jób hozzáteszi mások viszont „*Fényes **nappal** is sötétségbe botlanak, tapogatnak délben, mintha éjjel volna.*” (Jób 5,14). A két első bizonyíték Isten felé mutat, hiszen említés nélkül is sejlik az idézet szövegéből, hogy „*Ragyogása olyan, mint a napfény, kezéből sugarak törnek elő, abban van ereje.*” (Hab 3,4). Jeremiás már pontosabban fogalmaz, amikor azzal nyugtat, hogy az „*Úr napfényre hozta igaz voltunkat. Gyertek hát, hirdessük a Sionon az Úrnak, a mi Istenünknek műveit!*” (Jer 51,10). A prédikátor elevenbe hasít, amikor tudomásunkra hozza, hogy „*Azt mondtam magamban az emberek fiairól: Hogy napfényre hozza (mivoltukat), Isten láthatóvá tette, hogy egymáshoz (csak olyanok, mint az) állatok.*” (Préd 3,18). Nekem akár tisztem is lehetne, hogy megerősítsem, vagy cáfoljam az idézett gondolatot, de mondhatok-e bármit is azoknak mentségére, akik valóban embertársaikba marnak? Vagy felmenthetem-e őket azzal, hogy ők nem ilyenek? Gyermekkoromban komoly kérdést jelentett számomra, hogy miért Verőfény az a dűlő, mely ezt a nevet viselte? Vettem a fáradságot és átmentem Koncsárra, a völgy túlsó oldalára, hogy lássam a szemembe verődő fényt. Nem volt ilyenben részem. Később felvilágosítottak, hogy a déli fekvése miatt nevezték el így ezt a dűlőt. Ez volt Szentábrahámon és ez van bárhol a mai nap is. Ézsaiás prófétánál viszont más értelmezést is nyer a kifejezés, amikor így szól Isten: „*Széttekintek lakóhelyemről, s oly nyugodt vagyok, mint a verőfényes déli hőség, s a harmatfelhő aratáskor a tikkasztó melegben.*” (18,4). Később pedig arra utal, hogy a jótétemény elmaradhatatlan, mert „*ha odaadod az éhezőnek kenyeredet, és jóllakatod az elnyomottat, akkor felragyog a sötétségben világosságod, és homályod déli verőfényre változik.*” (Ézs 58,10). Ismerős a pusztai vándorlás során, hogy Isten felhőben járt népe előtt, „*éjjel pedig a tűznek fényénél*” (Zsolt 78,14) vezette őket. A ***látható*** meghatározásokat követően a ***tapinthatók*** is megjelennek. Az első az ***érc*** fogalma. Ezt kizárólagosan Ezékiel társította a fénnyel, mely átröpít a látomások világába, amikor beszámol arról, hogy a látott állatok lába olyan volt, „*mint a borjú talpa, s úgy szikráztak, akár a fényes érc*” (Ez 1,7), „*körülötte fényességet*” (Ez 1,27) érzékelt, majd az emberi alakon „*a derekától fölfelé meg fénylett valami, mint az érc*” (Ez 8,2). Az érc fogalma szinte maga után von egy korabeli fegyvert. Valóban erről van szó, amikor „*kifényesítették és megfenték a kardot, hogy az öldöklő kezébe adják.*” (Ez 21,16). Nyomban szemünkbe villan egy ellentét. A fény és a gyilkosság várható végrehajtása. A kard élén megvillan a halált sejtető éles penge fénye. A villanás, ebben az esetben a villámlás kicsinyített formája, mely talán még több pusztítást tartogat, mint az égből lecsapó veszedelem! Az idézett helyen a teljes összefüggést is megértjük, melyben helyet foglal el Isten büntetése. A kard népe ellenségének kezében van, mely fényesre köszörülve minden irányba lecsap majd, melyet megérdemel az ide-oda ingó nép. A zsoltáros viszont más véleményen van, amikor Isten szavát a következőképpen tolmácsolja: „*Ellenségeit gyalázatba döntöm, ám rajta koronája fénylik.*” (Zsolt 132,18). Azt is mondhatom, hogy ez jó alkalom arra, hogy fellélegezzen az emberi bűntudat, illetve ismét a Jézus tanította gondviselő és szerető Isten felé forduljon.

A fény meghatározása

A címből arra következtethetnek sokan, hogy sikerült megtalálnom a meglepő bibliai helyet, melyben olvashatjuk a rövid összegezést, ami kellőképpen körülírja a fényt, illetve annak mindenkori szerepét. Ezzel szemben inkább részletkérdésekkel találjuk szemben magunkat, hiszen több téma köré csoportosított felsorolásban a fény bibliai megjelenésének gazdagsága szemlélhető. Első helyen kiemelem, hogy „*Fény nélkül, sötétben tapogatóznak, támolyognak, mintha ittasok volnának.*” (Jób 12,25). Egyértelmű a tapasztalatunk is, hiszen jó példa erre, amikor idegen környezetben ébredünk az éjszaka közepén, amikor a vak sötétben egy pillanatra azt sem tudjuk, hogy milyen berendezési tárgyak vesznek körül az áthatolhatatlan sötétségben. A hívő ember számára ebben a sötétségben is fényforrást jelent Isten. Az ő „*szövétneke fénylett fejem fölött, fényénél hatoltam át a sötétségen.*” (Jób 29,3) – hangsúlyozza Jób. Eszerint abban bizakodhatunk, hogy Isten a lehető legjobb helyről világítja meg számunkra a helyet, vagyis *fölülről*. Amennyiben párhuzamot vonunk azzal a vallásos képzettel, mely a teremtett világ fölé helyezi Istent, illetve ennek köszönhetően fölülről érkezik a fény, akkor közel állunk ahhoz a tapasztalathoz, melyben a sötétség kitér a nappali fény elől, vagyis „*közel a fény, amely előzi a sötétséget.*” (Jób 17,12). Végül, de nem utolsó sorban fontos egy pillantást vetnünk arra az időszakra is, mely minden bizonnyal bekövetkezik mindnyájunk életében. Ez pedig nem más, mint az öregedés, illetve végül az elkerülhetetlen halál. Ezzel kapcsolatosan van egy érettnek bizonyuló tapasztalatom. Nem kérdés senki számára, hogy ha születünk, akkor egyszer meg kell halnunk. Ez így természetes és elfogadott, míg a halál messzire van tőlünk, az eltelt idő, vagy valamilyen kor nem sürgeti annak bekövetkezését. Ez az első tudat, mely rögzíti bennünk az elmúlás, a halál tényét. A második felismerés borzasztó, hiszen egy gyógyíthatatlan betegség, a kezelések

elmaradása, az orvosok lemondása a további próbálkozásról elhozza a végzetes felismerést, mely átértelmezi a múltat és a bizonytalanabb jövőt. „*Az érett gyümölcs, amelyre lelkedben vágyódtál, elfonnyadt. Minden fény és pompa odavan, és nyomuk sem lesz többé.*" (Jel 18,14).

A továbbiakban *cselekvő jellegű meghatározásban* mutatom be a fényt. Jellegüknél fogva egy-egy területet jelenítenek meg, hiszen számtalan hasonló értelmezést csoportosíthattam volna ezekhez. Célom első sorban, hogy a részletekben is kellőképpen bemutassam a változatosságot, mely szóba jön a fény meghatározása során. A „*fény a tanítás, életre vivő út az intelem s a feddés.*" (Péld 6,23). Milyen gyönyörű a *fényűzés* szavunk! Annak ellenére, hogy negatív értelmezést és ennek köszönhetően tartalmat hordoz, sugallja, hogy az erkölcstelen életmódot folytatók számára egyáltalán nincs szükség a külső és belső fényre. Vagyis sötétség szükséges az erkölcstelen életmód folytatásához, hogy ne lássák a kívülállók a cselekedeteket, a belső, lelki sötétség pedig azért veszi át a világosság helyét, mert különben senki nem folytatna ilyen életmódot. Általában a római patríciusok életvitele jut eszünkbe, de találtam példát erre a Bibliában is, amikor a babilóniaiak „*erkölcstelensége tüzes borából minden nemzet ivott, vele paráználkodtak a föld királyai, és a föld kereskedői meggazdagodtak határtalan fényűzéséből.*" (Jel 18,3). A harmadik példa egyértelműen visszarepít az Ószövetség korába, ahol még a haragvó és a büntetéseket kegyetlenül kiszabó és végrehajtató Istennel találkozunk, aki azt mondta Mózesnek, hogy „*Gyűjtsd ide a nép vezetőit mind, s nyársaltasd fel őket fényes nappal az Úrnak, hogy lecsillapodjék az Úrnak Izrael ellen fölgerjedt iszonyú haragja!*" (Szám 25,4). A példa statuálása fényes nappal kimondott hatással volt az akkori és későbbi emberekre. Mára elavult a gondolkodás, de azért bevallhatjuk, hogy a feltűnést mellőző emberi lélek is vágyik néha a látványra. Vagyis szükség van időközönként arra, hogy egy kellemetlen tapasztalás felhívja figyelmünket az élet fontos célkitűzésére. Ezzel nem azt hangsúlyozom, hogy szükséges mindenképpen a borzalom látványa, hanem az emberi gondatlanságok eredményeként tapasztalható esetek nevelő hatásúak is lehetnek olyan emberekre, akik félvállról veszik az életet és ennek köszönhetően felületesen viszonyulnak embertársaikhoz, gyakran veszélybe, halálba sodorva őket.

A fény meghatározása során komoly helyet foglalnak el a Szentírásban az *égitestek*. Ezekről már a Biblia első részében olvashatunk, melyekről azt mondja Isten, hogy ezek „*határozzák meg az ünnepeket, a napokat és az éveket. Fényeskedjenek az égbolton, s világítsák meg a földet." Úgy is lett.*" (Ter 1,15). Később ez a kérdés bonyolulttá válik, hiszen amint hamarosan kiderül, az egyes *égitestek* szerepe különkülön tapasztalható, ugyanakkor együttes hatásukat is kifejtik annak érdekében, hogy használható fény áradjon a földre, az emberiségre. Nem kérdés, hogy hová helyezhetjük ezeket a világító testeket, hiszen erre is megtaláltuk már korábban a választ: az égboltot is megteremtette Isten, hogy elhelyezhesse oda a fény forrásait, a világító égitesteket. A próféta párhuzamot von, amikor hangsúlyozza, hogy „*az érteni tudók ragyogni fognak, mint a fénylő égbolt, s akik igazságra tanítottak sokakat, tündökölnek örökkön-örökké, miként a csillagok.*" (Dán 12,3).

Kisbetűvel jelöli a Szentírás a „*napot*", mint világító testet. Negatív és pozitív formában találjuk a figyelmeztető szövegeket, melyek a fény megvonására, illetve annak kiáradására utalnak. Amikor Isten „*megparancsolja, nem kel föl a nap sem, pecsétje elveszi a csillagok fényét.*" (Jób 9,7). Jól ismert gondolat, hogy a felhők fölött mindig ott ragyog a Nap, melyet Jób így fogalmazott meg: „*Hisz nem lehet a nap fényét sem látni, amikor a felhők mögött fényesedik.*" (Jób 37,21). A vers folytatásaként olvasható, hogy a szél, mely feltámad, hamarosan elkergeti a nap elől a fellegeket, ami egyszerre a reményre is utal. Vagyis megjelenik a pozitív szemlélet, amire tulajdonképpen mindenki vágyik, mint az éltető fényre. A látomásban ez határozott felfogást képvisel, amikor olvassuk, hogy „*Nem lesz többé éjszaka, és nem szorulnak rá a lámpa világítására, sem a nap fényére. Az Úr, az Isten ragyogja be őket, és uralkodni fognak örökkön-örökké.*" (Jel 22,5). Számomra nem az *örök világosság* a fontos, hanem a tény, hogy Isten jelenléte az életemben egyfajta biztosíték a fény folyamatos jelenlétére. Végül, pedig ha az előbbiekhez még hozzáteszem a bizonyítékok származási helyét, akkor nem is csodálkozunk azon, hogy ezt nem is sikerül más *megvilágításba* helyeznem. Az égitestek felsorolásakor a továbbiakban a *Holdat* említhetem. Egyetlen helyen találtam a fény összefüggésében, melyet negatív jelzővel láttam el: „*Nézd, a hold sem fénylik elég fényesen, még a csillagok sem tiszták a szemében.*" (Jób 25,5). A csillag Ézsaiás próféta gúnydalában jelenik meg, amikor Babilon bukásáról beszél: „*Hogy is hullottál le az égből, te fényes csillag, hajnalnak fia? Hogyan buktál a földre, te, aki szolgaságba döntötted a nemzeteket?*" (Iz 14,12).

Kiemelek egy társított formát, melyben egy helyen említi a Szentírás a Napot és a Holdat. „*A hold fénye olyan lesz, mint a nap ragyogása, a nap fénye pedig hétszer ragyogóbb lesz, olyan, mint hét napnak a napfénye azon a napon, amikor az Úr bekötözi népe sebeit, és meggyógyítja a sebhelyeket, amelyeket verésével okozott neki.*" (Iz 30,26). Nem bocsátkozom tudományos értekezésbe, azt viszont már gyermekkoromban tapasztaltam, hogy a Hold időnként rendkívüli módon világít az éjszakában. Ennek ellenére mégis messzire alul marad fénye a nappali világosságtól. Arról is van véleményem, hogy mi történne, ha hétszer olyan melegen sütne a nap, mint a forró kánikulában! Rábízom a tudósokra a következmények bizonygatását. Van azonban valami, ami számomra mindennél fontosabb az előbbi idézetekben. Éspedig Isten jelenléte. Ez akkor válik nyilvánvalóvá, amikor mi is hangsúlyozzuk a prófétával, hogy nem a „*nap szolgál majd neked nappali fénnyel, és nem a holdfény ragyog neked, mert az Úr lesz örökké tartó világosságod, Istened lesz a fényességed.*" (Iz 60,19).

Végül a „*Nap-hold-csillag*” társításról szólok. Kétféle megjelenésből túlsúlyban szerepel a negatív, ami már első ránézésre nem is olyan furcsa, hiszen sokszor ezek alapján szűrhette le a korabeli zsidóság a bekövetkezendő események súlyát, vagyis a várható büntetést. Érdekes, hogy első helyen mindig Isten áll, még akkor is, amikor a szövegből nem derül ki, hogy ő változtathat a történéseken, vagyis a fény megszűntetésével befolyásolhatja az egész életet. Ne feledjük azonban, hogy ezek a negatív kicsengésű szövegek első sorban egy-egy jövendölés részeként értelmezhetők: „*Színe előtt megremeg a föld, megrendülnek az egek, a nap és a hold elsötétedik, a csillagok elvesztik fényüket.*” (Jo 2,10; Jo 4,15). Hasonló kép tárul elénk Ézsaiás próféta jövendölésében is, aki hangsúlyozza, hogy „*Akkor az ég csillagai és az Orion nem ragyogtatják fényüket. Elsötétül a fölkelő Nap, és a Hold nem világít.*” (Iz 13,10). A kellemetlen hangvételű jóslásokból Pál apostol segít ki bennünket, aki úgy látja, hogy „*Más a Nap ragyogása, más a Hold fényessége, más a csillagok tündöklése, sőt az egyik csillag fénye is különbözik a másikétól.*” (1Kor 15,41). Megnyugtat az apostol, mert biztatásából arra következtetek, hogy nincs okom a félelemre. Isten bölcs belátásához tartozik, hogy fenntartsa a rendet teremtett világában és folyamatosan gondoskodjon arról, hogy az éjszaka és nappal váltakozásában megfelelő helye legyen és maradjon a nélkülözhetetlen fénynek. Sőt, akiben még megvan az Isten iránti hit és bizalom, az nyugodtan elmondhatja a zsoltárossal, hogy „*Dicsérjétek, nap és hold, dicsérjétek, fénylő csillagok!*” (Zsolt 148,3).

A fény meghatározását, illetve annak lehetőségét a szertartásban és a Törvényben fedeztem fel. Számunkra ma már sok mindenben túlhaladott vallási gyakorlattal, felfogással állunk szemben, de a fény jelenlétének részletezése szempontjából fontos megismernünk ezeket a megjelenéseket is. Szempontnak bizonyult, hogy a szertartáshoz használt eszközök, edények „*mind fényezett bronzból valók*” (1Kir 7,45) legyenek. Itt nem fontos annak részletezése, hogy erre miért is volt szükség. Fontosabb a szertartáshoz kapcsolódó figyelmeztetés, miszerint arra utasította Isten Mózest, hogy beszéljen Áronnal, vagyis a szertartást végző pappal, hogy amikor felrakja a mécseseket, ügyeljen arra, „*hogy a hét mécses a mécstartó előtti térre vesse fényét.*” (Szám 8,2). A Törvény előírása a „*fényes foltokra*” (Lev 13. rész, illetve Lev 14,56) vonatkozik, melyet részletesen olvashatunk. Nem szabad arra gondolnunk, hogy a „*fényes*” jelző úgy értelmezhető, mint fényforrás, hanem mint egy kelevény.

A fény meghatározása során feltettem magamnak egy kérdést, melynek megválaszolása két részre bontható. Lényeg mindkét esetben, hogy *mihez, vagy kihez kapcsolható*, mint egyfajta birtokoshoz a főtémában szereplő fény? Először is a személyes forma érdekelt és ennek megfelelően végeztem a csoportosítást. Nem feltétlenül fontossági sorrendet tükröz az általam felállított felsorolás. Annál is inkább, mert nem minden esetben pozitívumként jelenik meg a példaként említett szöveg. Ilyen nyomban Achasvéros király esete, aki így „*akarta királyságának gazdagságát és fényét elé-jük tárni, és a saját nagyságát csillogtatni, hosszabb ideig, száznyolcvan napon át.*” (Eszt 1,4). A korábbi gondolat kiteljesedik, amint a Tírusz fejedelmével kapcsolatos megjegyzést olvassuk, aki felé Ezékiel próféta jövendölése hangzik, aki tolmácsolja Isten szavát: „*lám ezért idegeneket szabadítok rád, nagyon erős népeket. Kardot rántanak bölcsességed ellen, és bemocskolják fényességedet.*” (Ez 28,7). Figyeljük meg, hogy miként jelenik meg Izraellel kapcsolatosan a bizonyíték: „*Akkor Izrael Fényessége tűzzé változik, és a Szentje lánggá, aztán egyetlen napon lángra lobbantja és elemészti a bogáncsot és a gazt.*” (Iz 10,17). Tapasztaljuk, hogy Izrael Fényessége Istenre utal, ami megváltoztatja a fény eddigi megjelenését, hiszen tűzzé változik, mely egyetlen nap alatt megemészt minden bogáncsot és gazt. A továbbiakban még három, ide tartozó megjelenési formát kell kiemelnem. Az egyik az ország fényére vonatkozik: „*Beszéljenek országod fényéről, és énekeljenek mindenhatóságodról*” (Zsolt 145,11). A másik a hatalomról szól, amikor azt mondja a zsoltáríró, hogy „*te vagy hatalmuk fénye, kegyelmedből emeljük föl fejünk.*” (Zsolt 89,18). A harmadik, személyhez köthető meghatározás az igazakra utal, akiknek „*fénye lobogva világít, a gonoszok lámpása meg kialszik.*” (Péld 13,9).

A fentieket követően a második nagy területre figyelek, ahová első sorban azokat a bizonyítékokat csoportosítottam, melyek *birtokviszonyba* helyezik a fényt. Ézsaiás arról értekezik, hogy menjenek vissza a gyors követek „*a szálas és fényesbőrű néphez*” (Iz 18,2), mely „*ajándékot visz a Seregek Urának”*, mely „*mindenfelé rettegett nép, az erős és hódító nemzet, amelynek országát folyamok szelik át”* (Iz 18,7). A továbbiakban a fény szoros kapcsolatba kerül az emberi szemmel. Lényeges megjelenési formákat találtam, melyekhez hasonlóak előfordulnak a világossággal kapcsolatosan is a következő fejezetben. Két irányulása van itt is a felsorolt bizonyítékoknak. Az első félreérthetetlenül a szem fényének fontosságára utal: „*Tartsd meg parancsaim, akkor boldogan élsz, őrizd tanításom, mint a szemed fényét.*” (Péld 7,2). A második feleleveníti Ezékiel próféciájának jellegzetes vonásait, amikor azt halljuk, hogy Isten megszentségteleníti népe szemének fényét (Ez 24,21), vagy, ami még határozottabban kiderül a fogalmazottakból, amikor

azt üzeni Isten, hogy megfosztja „*őket erejük forrásától, büszkeségük tárgyától, szemük fényétől, lelkük gyönyörűségétől, fiaiktól és lányaiktól*” (Ez 24,25). A személyhez köthető fény utolsó megnyilvánulása az egyik legszebb példája a Bibliában fellelhető bizonyítékoknak. Ezzel nem azt érzékeltetem, hogy a többi kevésbé adja vissza a fény fontosságának, szerepének elmaradhatatlan voltát, hanem inkább azt hangsúlyozom, ami fontos és szükséges mindnyájunk életében, hogy Isten „*az élet fényével megvilágítsa*” (Jób 33,30) lelkünket.

Megfigyeltem, hogy szépen váltakozik a fény hatása azokban a bibliai versekben, melyek néhol érintik a megszemélyesítés határát, máshol eltérnek attól, hogy más tárgynak, vagy jelenségnek adjanak megkülönböztető fényt. Amikor a lámpára gondolunk, akkor azonnal melléje társítjuk a fényt. Legtöbb esetben nem jut eszünkbe a szüzekről szóló példázat, sőt arra sem gondolunk, hogy a lámpa csak akkor világít, ha van benne olaj, vagy mai fogalommal élve, elem. Az evangéliumban a személy átveszi a lámpa szerepét, ha kis időre is: „*(János) égő és világító lámpa volt, de csak ideig-óráig akartatok a fényében gyönyörködni.*” (Jn 5,35). Jeremiás próféta a tőle megszokott hangnemben tolmácsolja Isten akaratát, aki így szólt a néphez: „*Elnémítom közöttük az öröm és a vigasság hangját; a vőlegény és a menyasszony szavát; a malom zúgását, és kioltom lámpáik fényét.*” (Jer 25,10). Ebben az esetben nem arról szól a jövendölés, hogy a kezükben levő lámpa fényét oltja ki Isten, hanem életük fényét.

„*Gondtalan tömeg lármája hallatszott ott a rengeteg ember miatt, akiket a pusztából vezettek elő. Karperecet tettek kezükre, s fényes koronát a fejükre.*” (Ez 23,42). A korona nem jár ki bárkinek, hiszen az uralkodás jelképe. Ezzel szemben úgy említi a próféta, mint a karperecet, melyet szinte bárki viselhet. A lényeg itt is a nép elpártolásán van, amit Dániel érzékeltet megfelelően: „*Amit láttál, ó király, az egy hatalmas szobor volt. Ez a szobor nagy volt és fényes, magasra emelkedett előtted, és rettenetes volt a tekintete.*” (Dán 2,31). Végül pedig Eszter összegezi mindazt, amit még tudnunk kell a bálványimádó népről: „*Nem elég nekik keserű szolgaságunk - kezüket bálványaik kezébe tették, hogy eltörlik szád parancsait, megsemmisítik örökségedet, bezárják azok ajkát, akik téged dicsőítenek, kioltják házad és oltárod fényét*” (Eszt 4,o). Pillanatra úgy éreztem, hogy Eszter megnyilatkozásának minden részletét ki kell bontanom, hiszen megérdemli a szelíd, elkeseredett hang, ami onnan árad. Ennek ellenére mégsem teszem, hiszen itt a fényről szól a tudósítás és ennek részleteinél kell maradnom. Éppen ezért figyeljük csak meg az előbbi idézet utolsó kijelentését! Azt hangsúlyozza, hogy *kioltják Isten házának és oltárának fényét*. Két fontos hely az emberek életében. Az otthon az országra, az oltár a kultikus helyre utal. Amennyiben egy nép elveszíti országát, akkor elveszti otthonát is, aminek következtében földönfutóvá válik. Ha ez megtörténik, akkor esély mutatkozik arra is, hogy lerombolják a kultikus helyeket, ahol korábban mindig új erőt nyert a nép, küzdelme folytatásához. Ha nem lesz ilyen imádkozásra, erőgyűjtésre alkalmas hely, akkor esély van arra, hogy elemeire hulljon a nép, elerőtlenedjen, aminek következtében nem sikerül rendeznie sorait, nem tud szembenézni az új idők kihívásaival, szó szerint darabjaira esik és megsemmisül. *(Következő lapszámunkban folytatjuk.)*

Pap Gy. László

Bogáthi Fazakas Miklós, az első magyar zsoltárköltő

Kevéssé ismert tény, hogy, bár már az ezt megelőző időben is számos protestáns teológus-költő készített részfordítást a Zsoltárok könyvéből, mégis Dávid Ferenc harcostársa, Bogáthi Fazakas Miklós (született 1548-ban, meghalt a XVI. és a XVII. század fordulója környékén) fordította elsőként magyarra verses formában a teljes Zsoltárok könyvét (1580 és 1590 között), megelőzve a (sajnos, nem csak a többségi, azaz háromsághívő) protestáns közvélemény által elsőnek vélt nagy kálvinista zsoltárköltőt, Szenczi Molnár Albertet, aki 1607-ben adta ki verses zsoltárfordítását.

Bogáthi *Magyar Zsoltár*ának mellőzöttsége, szerzőjének – a művön is jól felismerhető – Jézus nem-imádását hirdető unitárius vagy radikális antitrinitárius, esetleg kifejezetten szombatos teológiai beállítódásával szemben a Dávid Ferenc hitújítását elutasító, a Báthoryak által oktrojált „püspökutód”, Hunyadi Demeter és krisztusimádó hívei (a „demetriádusok”) nézőpontjából, és különösen a klasszikus protestáns egyházak részéről megfogalmazott kortárs kritikával magyarázható.

Bogáthi magyar fordításában a Zsoltárok könyvét az ógörög fordítás, avagy szövegváltozat, és a középkori rabbinikus zsidó kommentátorok műveinek (elsősorban Dávid Kimchi, Rási, valamint Ibn Ezra) latin fordítása alapján vette figyelembe. Bogáthi vonzalma a görög-római antikvitás szépirodalma iránt, amely világi tárgyú fordításokban is megnyilvánult, valamint az ennek alapjául szolgáló ógörög nyelvismerete (és – feltehetően – a héber nyelvismeret szinte teljes hiánya) hozzásegíthette ahhoz, hogy bibliafordítói munkássága során a héber Ószövetség és zsidó kommentárjainak latin fordítása mellett nagymértékben felhasználja a Septuagintát, az Ószövetség görög fordítását.

Hogy zsoltárköltő korában Bogáthi inkább Jézus nem-imádását hirdető unitárius, radikális antitrinitárius vagy szombatos volte a kutatás nem tudta megnyugtatóan tisztázni a ránk hagyományo-

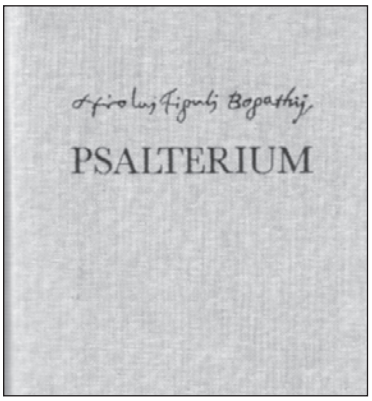

Psalterium - Magyar zsoltár. Kit az üdőkbeli históriák értelme szerént különb-különb magyar ékes nótákra, az Isten gyülekezetinek javára fordított Bogáti Fazekas Miklós

zódott források hiányos volta, valamint a fennmaradt teológiai munkáinak szinte teljes hiánya miatt. A vallástörténészek álláspontja nagyon megosztott Bogáthi teológiai hovatartozása terén. A régebbi kutatás, például Kohn Sámuel és Jakab Elek vagy kifejezetten szombatosnak, vagy Jézus nem-imádását hirdető unitáriusnak tüntette fel Bogáthi személyét (a kutató személyes világnézeti preferenciájától sem teljesen függetlenül).

Újabban Dán Róbert a szombatosság előtti radikális antitrinitáriust látott személyében, aki „idealista eszkhatológiát" vallott: a *János Jelenéseinek könyvé*ben (*János Apokalipszise*) és az ószövetségi próféták nál szereplő „Új Jeruzsálemet" – a kutató szerint – a túlvilági élet allegorikus képeként (a „Mennyországról" szóló hagyományos katolikus tanítással megegyező módon) istenközeli, de nem Isten részét képező lelkeként lakók „üdvösségformájaként" értelmezte.

Kérdés, hogy lehet-e egyáltalán éles különbséget tenni a Jézus nemimádását hirdető unitáriusok, a radikális antitrinitáriusok és a szombatosok között, és nem csak az egyetlen, Jézus nem-imádását hirdető, érett unitarizmus különböző ágairól van-e szó, akik a tordai országgyűlés szellemiségében „szabadon magyarázták az evangéliumot", és, mint szigorúan egyistenhívő keresztényeket, mindannyiukat megillette – Dávid Ferenc vallási türelme jegyében – az unitárius keresztény nevezet, még akkor is, ha a hivatalos egyházak és a „demetriádusok" vitatták ezt.

Bogáthi fordítása – a költő szándéka szerint – a humanista zsoltárfordítások tágabb hagyományába illeszkedhetett, legalábbis, ha a bibliai *Sámuel 1.* és *2.*. *Királyok 1.* és *2.*, valamint *Krónikák 1.* és *2. könyvé*ben szereplő históriák – Bogáthi, ezen a téren rabbinkus zsidó kommentárok értelmezéseit felhasználó, műfordításában – az egyes zsoltárokba való beágyazottságát vesszük figyelembe, amely megnehezíti a közösségi korálként, akárcsak magánáhítatra való használatát. Viszont, ha azt vesszük figyelembe, hogy milyen gyakran szerepel bennük a „*Dávid... (meg)hagyá*"-rendelkezés egy-egy zsoltár utolsó egynéhány versszakában, Bogáthi zsoltárfordítását mégiscsak gyülekezeti éneklésre szánhatta, ahogy legsikerültebb darabjai be is kerültek unitárius énekeskönyveinkbe.

Tóth Tamás Zoltán

Karácsonyi dallamok az Unitárius Énekeskönyvben

Cikkünkben – Karácsony közeledtével – megvizsgáljuk azt a kilenc dallamot és szöveget (155–163. számú ének), amelyek az 1924-ben megjelent, mindmáig használatban lévő Unitárius Énekeskönyvben kifejezetten Jézus születéséhez kapcsolódnak. Az egyes énekek bemutatása előtt szükségesnek érezzük vázlatosan felidézni az Unitárius Énekeskönyv keletkezési körülményeit, tartalmát, struktúráját.

Az 1924 előtti unitárius énekeskönyvekkel, liturgiával és gyülekezeti énekléssel foglalkozó szakirodalom sajnos szegényes és ellentmondásos. Történeti vázlatunkban Kénosi Tőzsér János, Uzoni Fosztó István, Várfalvi Nagy János, Kanyaró Ferenc és Pálffi Márton írásaira hivatkozunk.

Történeti vázlat – Dávid Ferenctől 1900-ig

Kénosi Tőzsér János és Uzoni Fosztó István 18. századi egyháztörténete szerint az első, unitárius szellemiségű énekeskönyvnek egy 1566 körül – vagyis röviddel az Unitárius Egyház hivatalos megalakulása (Torda, 1568. január 13.) előtt – szerkesztett német zsoltárkönyv tekinthető, amely azonban csak 1657-ben, Frankfurtban jelent meg nyomtatásban. A másik korai – zsoltárokat és egyes ünnepkörökhöz kapcsolódó énekeket is tartalmazó – unitárius énekeskönyv *Isteni dicséretek, imádságok és vigasztaló énekek* címmel jelent meg, s ennek keletkezését Várfalvi Nagy János tanulmánya (Keresztény Magvető, 1871) az 1570-es évekre, Dávid Ferenc püspökségének idejére teszi.

Kanyaró Ferenc tanulmánya (Magyar Könyvszemle, 1895) ezzel szemben arra a következtetésre jut, hogy az *Isteni dicséretek, imádságok és vigasztaló énekek* című énekeskönyvnek a székelykeresztúri unitárius gimnázium könyvtárában őrzött eredeti példánya csak az 1600-as évek elején jelenhetett meg nyomtatásban. Pálffi Márton az 1924-es énekeskönyv előszavában úgy fogalmazott: az Unitárius Énekeskönyv *„ismeretlen első kiadását az irodalomtörténet Dávid Ferencnek tulajdonítja, s 1570 táján keresi. E legrégebbi formájában hat kiadást ért meg, az utolsót Isteni Dicséretek és vigasztaló énekek címen 1777-ben adták ki; összesen 299 énekkel s a vele egybekötött 150 Szenczi-féle zsoltárral."*

A 19. századi unitárius egyházzene fejlődését jórészt Aranyosrákosi Székely Sándor (1797–1854)

munkássága határozta meg. A szépíróként – elsősorban eposzai, illetve A székelyek Erdélyben című hőskölteménye által – is ismert unitárius püspök jelentős klasszikus műveltséggel rendelkezett. 1837-ben állította össze azt az unitárius énekeskönyvet, amelyből hat – túlnyomórészt változatlan – kiadás jelent meg. A régi énekeskönyv 299 énekéből mindössze negyvenhetet hagyott meg; 63 éneket saját maga írt (vagy közvetlen munkatársaival íratott), s ezt 34 zsoltárral egészítette ki. Az énekek jelentős részét – a korábbi gyakorlattól eltérően – hangjegyekkel is ellátta. Ennek az énekeskönyvnek 1913-ban látott napvilágot az utolsó kiadása – *Istent dicsőítő magasztalások és esedezések az unitáriusok használatára* alcímmel.

Pálffi Márton emlékezete

Az 1924. évi – azóta tizenhat változatlan kiadásban megjelent, jelenleg is használatban lévő – Unitárius Énekeskönyv szerkesztője és több mint száz ének szövegének szerzője, átdolgozója, Pálffi Márton 1873-ban született az aranyosszéki Várfalván. A kolozsvári Unitárius Főgimnáziumban érettségizett, majd tanulmányait a Ferenc József Tudományegyetem bölcsészkarán folytatta, ahol 1899-ben szerzett magyar-latin szakos tanári oklevelet.

Már 1897-től oktatott az Unitárius Főgimnáziumban, majd az Egyházi Képviselő Tanács (EKT) 1900. szeptember 27-én végleges, rendes tanárnak választotta, s ebben az állásban – az első világháború alatti katonáskodása és sebesülése miatti rövid megszakítással – haláláig dolgozott. Életének 63. évében, 1936. augusztus 11-én hunyt el Kolozsvárott. Egyházi gyászbeszédét gyermekkori barátja, Ürmösi Károly esperes-lelkész tartotta; a Magyar Unitárius Egyház nevében Boros György püspök és Szent-Iványi József főgondnok; az Unitárius Kollégium nevében Gálffy Zsigmond igazgató, az Erdélyi Irodalmi Társaság képviseletében Walter Gyula író búcsúzott tőle.

Pálffi Márton irodalmi, nyelvészeti, pedagógiai és művelődéstörténeti tárgyú cikkei, illetve fordításai 1898-tól jelentek meg a Keresztény Magvető és az Unitárius Közlöny című felekezeti lapokban, valamint a Magyar Polgár, az Újság, az Ellenzék, az Erdélyi Lapok, a Család és iskola, a Cultura, az Erdélyi Múzeum, az Etnographia, az Ifjú Erdély, a Keleti Szemle, a Magyar Nyelv, a Magyar Nép, a Pásztortűz és a Vasárnapi Újság hasábjain. 1925 és 1928 között az Unitárius Közlöny szerkesztője volt; 1930-ban – a Keresztény Magvető füzetei című különlenyomat-sorozat számára – összeállította a Régi unitárius költők című kiadványt. Pálffi szerteágazó ismeretterjesztő tevékenysége (és önálló kötetei, fordításai) ellenére Gálffy Zsigmond jogosan állapította meg, hogy *„az egyetemes egyház szempontjából irodalmi munkásságának a legfontosabb része énekeskönyvünk átdolgozása és számos új énekkel való gazdagítása, mert ennek közvetlen hasznát látja, szépségeit élvezheti és lelkiekben gyarapodhat minden egyházközségünk minden tagja.*" Ugyanerre hívta fel a figyelmet gyászbeszédében Boros György püspök, aki szerint Pálffi Márton *„élete utolsó részében az unitárius himnológia szépítését tekintette legfőbb feladatának. Egyik fő törekvése az volt, hogy az énekben is nyilatkozzék meg az, amit az újkor unitárius felfogása már kitermelt a szószék számára és a hittanban. Aggódva látta, hogy énekeinkben az ősi zamat helyett az idegen dogmai forma uralkodik, s midőn ezt bátran kicserélte, némi büszkeséggel vette át a múltban kegyelettel használt régi költők dalait."*

Az 1924-es Unitárius Énekeskönyv szerkezete

Pálffi Márton 1924. szeptember 3-án kelt előszava szerint *„a közvélemény már 35 évvel ezelőtt új énekeskönyvet óhajtott. Régi tartozást ró hát most le ez új kiadás, mely ezek szerint az unitárius egyház megalapítása óta a 12. vagy 13., Székely Sándor óta a 7-ik kiadás, gyökeresen megújított formáját, tartalmát, beosztását tekintve a 3. unitárius énekeskönyv, valójában pedig az első összesített kiadás."* Az előszó világosan jelzi, hogy Pálffi – minden bizonnyal az Egyházi Főtanács és az Egyházi Képviselő Tanács útmutatásainak megfelelően – a nyolcvanhét évvel korábbi, Székely Sándor-féle énekeskönyvhöz képest jelentős tartalmi és szerkezeti átalakításokat tervezett.

A dallamok, illetve az énekek száma csaknem megkétszereződött: az 1924-es énekeskönyv 322 éneket tartalmaz. A szerkesztő – a konzervatív erdélyi, s különösen székelyföldi unitárius vallásgyakorlás sajátosságait figyelembe véve – az istentiszteleteken leggyakrabban szereplő, legkedveltebb régi énekeket igyekezett változatlanul hagyni. Fontosnak tartotta a protestáns testvéregyházak iránti tisztelet kifejezését: a református gyülekezeti éneklésből jól ismert zsoltárdallamokat, illetve az evangélikus liturgia alapját képező korálokat ugyancsak nem módosította. Másutt viszont *„toldozás-foldozás helyett, ami nem bírta meg a tatarozást, inkább egészen átírtuk, s a sok új dallamra egészen új éneket hoztunk."*

Jelentős újítás az is, hogy az énekeskönyv magába olvasztja a Halotti énekeket, amelyek korábban önállóan jelentek meg. Pálffi az énekeket tizenhárom nagyobb fejezetre osztotta, az alábbi struktúra szerint: Kezdő énekek, Közénekek, Vasárnapi énekek, Hétköznapi énekek, Töredelmes esedezések, Ünnepi énekek, Úrvacsorai énekek, Zsoltárok, Alkalmi énekek, Vigasztaló énekek, Záró énekek, Temetési énekek, Új énekek. Az 1924-es énekeskönyv szerkesztője bizonyos liturgiai reformokat is kezdeményezett. Erre utal egy másik megjegyzése: *„a szövegek annyira megrövidültek, hogy egyfolytában az egészet el lehessen énekelni, záró éneknek ne maradjon (...) Az elég nagyszámú kezdő éneknél pedig egyes gyülekezeteinknek az a régi szép szokása lebegett szemünk előtt, hogy az istentiszteletet invocatióval kezdik, melyet fölállva énekel az egész gyülekezet, s a derekas ének csak azután következik."*

A tervezett tartalmi, szerkezeti és liturgiai változtatások koherens, következetes megvalósításához Pálffinak sem szakképzettsége, sem hozzáértő munkatársai nem voltak, így az eredmény – a szerkesztő vitathatatlan jószándéka és a befektetett hatalmas munka ellenére – igencsak felemás. Egyetérthetünk Csomasz Tóth Kálmánnak a két világháború közötti református énekeskönyvek hiányosságait elemző – unitárius kontextusban is jól értelmezhető – megállapításával: *„ha teljességgel nem hiányzott is, de sajnálatosképpen nem tűnik ki félreismerhetetlenül sem a bibliai-reformátori alaphoz való nagyobb hűségre törekvő újrafogalmazás, vagy ismételt hitvallás meggyőző ereje, vagyis a tiszta teológia; sem a hagyomány ismeretéből és tiszteletéből kibontakozó és azt szervesen, korszerűen továbbépítő stílus."* A hiányosságok mellett a Pálffi Márton által szerkesztett, 1924. évi Unitárius Énekeskönyv nagy érdeme, hogy – több évszázados mellőzés után – visszahozta a felekezeti köztudatba két kimagasló jelentőségű unitárius zsoltárköltő, a 16. századi Bogáti Fazakas Miklós és a 17. századi Thordai János életművét.

A karácsonyi dallamok bemutatása

A 155. (Jer, mindnyájan örüljünk) és 156. ének (Úristennek szent fia) ugyanarra a jellegzetes, háromsoros moll-dallamra (énekeskönyvünkben: g-moll) épül. Ezt a melódiát Pálffi „régi egyházi éneknek" nevezi, de valójában a magyar parasztzene ősi rétegéhez tartozik. Ezt bizonyítja Dobszay László zenetörténész-népzenekutató 1967-es udvarhelyszéki gyűjtőútja, ahol unitárius környezetben, Kénos községben, Mózes Mihály előadásában rögzítette a dallamot. 156. énekünk ennek megfelelően a Régi magyar népdaltípusok című CD-ROM-on (MTA Zenetudományi Intézete – Néprajzi Múzeum, 1996.) is meghallgatható. Az Aranyosrákosi Székely Sándor-féle régi Unitárius Énekeskönyvben szereplő szöveget Pálffi Márton jelentősen átdolgozta.
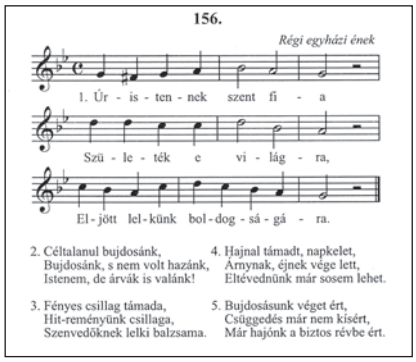
A 157. ének (Napkeletre nézzetek) az angolszász-magyar unitárius kapcsolatok egyházzenei dokumentuma, amely brit hittestvéreink közvetítésével jutott el Erdélybe. Pálffi Márton az 1905-ben, Londonban megjelent The New Hymnal with Music című unitárius énekeskönyvből vette át a dallamot. Szerzője a 18. század egyik legfontosabb angol komponistája, William Boyce (1711–1779), akit Pálffi az énekeskönyvben „Dr. W. Boyce" néven említ. Boyce a Szent Pál székesegyház fiúkórusában és a patinás Oxford Chapel orgonistájaként kezdte pályáját, majd 1755-ben elnyerte a Master of the King's Musick címet, s hamarosan a királyi udvar zeneigazgatójává nevezték ki. Kompozíciói az anglikán egyház mindmáig gyakran előadott liturgikus alkotásai közé tartoznak, de zsoltárfeldolgozásokat is készített – elsősorban ezek kerültek át az unitárius egyházzenei gyakorlatba. A négysoros szerkezetű, Esz-dúr hangnemű dallamhoz Pálffi Márton írt magyar szöveget.
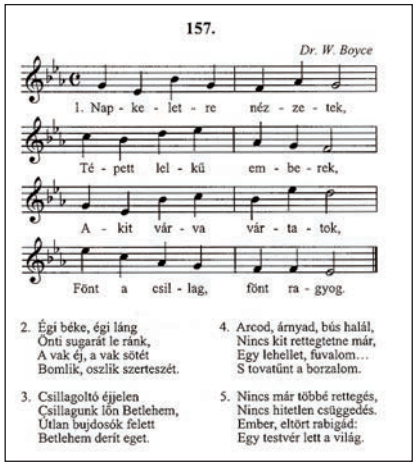
A 158. ének (Magasra lendülj, hálaszülte ének) szövegét ugyancsak Pálffi Márton írta. A dallam megegyzik énekeskönyvünk 48. énekével (Mi Atyánk, kit fenn ragyogó), amelynek szerzője Iszlai Márton (1851–1914), az előző századforduló jeles unitárius egyházzenésze. A szentgericei születésű Iszlai lelkészi pályára készült, el is végezte a teológiát, de szószéki szolgálat helyett a Tordai Unitárius Egyházközség énekvezére és tanítója lett. Tordán – Albert János és Derzsi Károly lelkészekkel együtt – virágzó egyháztársadalmi életet teremtett, az általa szervezett dalkör számos emlékezetes hangversenyt adott. Később – Sárdi József halálával – megüresedett a kolozsvári énekvezéri és leányiskolai tanítói állás, amit pályázat útján Iszlai nyert el. Emellett az Unitárius Főgimnázium és a teológiai kar énektanáraként is tevékenykedett. Mint Vári Albert a Keresztény Magvetőben megjelent nekrológjában (1914) megállapította: Iszlai *„nagy művészi hajlandósággal és érzékkel fogott hozzá elhanyagolt egyházi énekügyünknek a reformálásához (...) Néhány általa szerzett, kedves dallamú ének örökre feledhetetlen nevet biztosít neki egyházunk történetében."*

A **159. ének (Oh, jertek, ünnepeljünk** – szöveg: Pálffi Márton) a német lutheránus népéneknek az unitárius egyházzenére gyakorolt hatását bizonyítja. Szerzője Hans Leo Hassler (1564–1612) a kora barokk stílus jelentős képviselője, egyszersmind a korai protestáns egyházzene egyik megalapozója volt. A nürnbergi születésű Hassler Itáliában végezte tanulmányait, majd hazatérve Augsburgban kapott állást: Octavianus Fugger grófnál szolgált orgonistaként. Később Prágában, Ulmban és Nürnbergben működött; alkotó- és előadóművészi tevékenységéért nemesi címben részesült. Élete utolsó évtizedében II. Rudolf Habsburg-házi német-római császár (I. Rudolf néven magyar király) udvari orgonistája, illetve a drezdai szász választófejedelem udvari zeneigazgatója volt. Hassler munkássága egyházzenei szempontból azért különösen jelentős, mert – s ezt ma már kevesen tudják – több mint egy évszázaddal Johann

Sebastian Bach előtt neki sikerült megteremtenie az evangélikus vallásgyakorlást segítő orgona- és kórus-repertoárt.
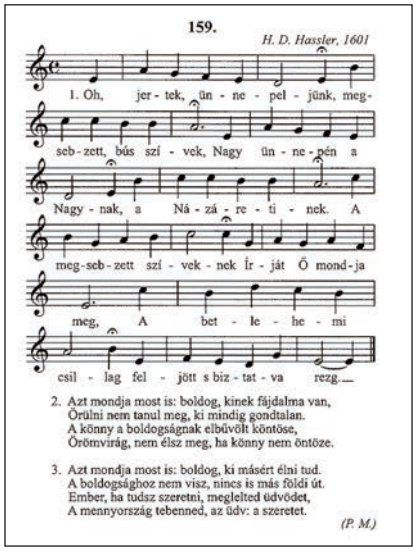
159.

H. D. Hassler, 1601

1. Oh, jer - tek, ün - ne - pel - jünk, meg-
seb - zett, bús szí - vek, Nagy ün - ne - pén a
Nagy - nak, a Ná - zá - re - ti - nek. A
meg-seb - zett szí - vek - nek Ír - ját Ö mond - ja
meg, A bet - le - he - mi
csil - lag fel - jött s biz - tat - va rezg.

2. Azt mondja most is: boldog, kinek fájdalma van,
Örülni nem tanul meg, ki mindig gondtalan.
A könny a boldogságnak elbüvölt köntöse,
Örömvirág, nem élsz meg, ha könny nem öntöze.

3. Azt mondja most is: boldog, ki másért élni tud.
A boldogsághoz nem visz, nincs is más földi út.
Ember, ha tudsz szeretni, meglelted üdvödet,
A mennyország tebenned, az üdv: a szeretet.

(P. M.)

A 160. (Karácsonyra virradtunk – szöveg: Pálffi Márton) és **163. ének (Pásztoroknak hirdeték** – szöveg: Pálffi Márton) dallama megegyezik a 47. énekével (Szeret, imád), s ezáltal a római katolikus egyházzene kincsestárából is merít. A dallam szerzője Michael Haydn (1737–1806), a bécsi klasszikus zene egyik legnagyobb mestere, Joseph Haydn testvéröccse. Michael Haydn fiatalon Magyarországra került: 1760-tól több mint két évtizeden át a nagyváradi püspökség zeneigazgatója volt. Ennek is köszönhető, hogy szerzői kéziratainak jelentős részét mindmáig Budapesten, az Országos Széchényi Könyvtárban őrzik. 1781-ben átvette a salzburgi dóm zenei irányítását. Elsősorban egyházi kompozíciói jelentősek: két requiemet és harminc teljes misét, valamint motettákat és alkalmi egyházzenei darabokat írt. Alkotásaiban számos gregorián dallamot is feldolgozott – négyszólamú harmonizálásban.

A 161. (Dicsőítünk és tisztelünk) és 162. ének (A szeretet szent ünnepén) dallamát Pálffi Márton az Aranyosrákosi Székely Sándor-féle régi énekeskönyvből vette át. A 161. ének érdekessége, hogy ugyanerre a dallamra 1890-ben Rédiger Géza költő, szabédi unitárius lelkész zsoltárszöveget írt (XLIII. zsoltár – Istenem, ítélj meg engem!), amely a Keresztény Magvető folyóiratunkban is megjelent. Pálffi azonban az énekeskönyvben nem ezt a verziót használta, hanem saját szövegvariánst készített. A 162. ének szövegét Tarcsafalvi Albert (1856–1926) írta, aki ugyancsak fontos szerepet játszott az előző századforduló unitárius művelődéstörténetében. A székelyszentmihályi születésű Tarcsafalvi először a kolozsvári elemi iskolában tanított, majd Vargyason lett iskolaigazgató, a helyi önképzőkör vezetője és az erdővidéki tanítótestület jegyzője. Tört sugarak című verseskötete 1897-ben jelent meg Székelyudvarhelyen; költeményeit az Unitárius Közlöny és a Székely-Udvarhely című lap közölte.

Összességében megállapítható, hogy Pálffi Márton az 1924-es Unitárius Énekeskönyv karácsonyi dallamainak szerkesztésekor sokszínűségre törekedett. Régi énekeskönyveink értékeit megőrizve katolikus (Michael Haydn), evangélikus (Hassler) és anglikán (Boyce) zeneszerzők alkotásaival is igyekezett gazdagítani a szabadelvű kereszténység liturgikus repertoárját.

Retkes Attila

Hópelyhek a nyárban

A karácsonyi várakozás, az adventi készülődés nekünk, európai embereknek egyet jelent a sállal, sapkával, nagykabáttal, hóban, latyakban gázolással, mindezt kiegészítve olykor bizony kemény mínuszokkal járó, farkasordító hideggel.

Már hetekkel, hónapokkal az ünnep előtt kimondva, kimondatlanul átfut a kérdés mindenkinek az agyán: vajon fehér karácsonyunk lesz-e az idén? Gyermekeknek a hógolyózás, közös szánkózás, nagy családi hóember építés képei lebegnek ilyenkor lelki szemeik előtt, míg az idősebbeknek a csendes hóesés meghitt hangulata, a csillogó fehér takaróba öltözött táj békét sugárzó szépsége.

December napjainak múlásával, a várva-várt utolsó hét közeledtével, napról-napra egyre korábban ürülnek ki irodák és mindenfajta munkahelyek, s telik meg a város a karácsonyi vásárba siető, forralt boros bögrét szorongató, vagy éppen korcsolyával a vállukon a jégpályára igyekvő emberekkel.

Magam sem vagyok ez alól kivétel, bár én elsősorban ennek a zűrzavaros, de mégis oly meghitt kavalkádnak a hangulata miatt ejtem útba munkából hazafelé menet a Vörösmarty teret, a Bazilika környéki utcákat, vagy éppen Óbuda főterét. Hallgatom a minden irányból felhangzó karácsonyi dalokat, élvezem a fényeket, a fűszeres illatokat. Ilyenkor valahogy még a hideg sem bántó, zavaró, sőt, kimondottan kellemes, hisz elengedhetetlen része mindennek, a karácsony varázsának.

Soha fel sem merült benne, hogy ezt másképpen is lehet, egészen eddig az évig, amíg a Sors úgy nem rendelte, hogy most már itt az ideje mást is megtapasztalni. Az idei karácsonyi készülődés megkezdése az Egyenlítőtől délre, a fülledt dél-amerikai nyár kezdetén ért. Meglepetten és egyben értetlenül álltam a helyzet előtt, mikor egyik nap, reggelihez igyekezvén, a szállodám halljában rövidnadrágos, nyári ruhás, tűző napsütéstől verejtékező fiúk és lányok karácsonyfát díszítenek, kiskabátos, kiscsizmás, hegyes sapkás, félméteres manókat állítanak, akik apró szánjaikat vatta-hófövenyen vontatják, didergő arccal, maguk után, az asztalokon és a pultokon gyertyák és adventi koszorúk.

Pár perce dermedten álltam meg előttük, választ keresve fejemben a látottakra. Mi folyik itt? Karácsonyi dekoráció? De hiszen nyár van! A falinaptár

azonban engesztelhetetlenül jelezte november múlását, december érkeztét. Különös volt átélnem, hogy ugyanarra, a minden évben oly gyönyörű, felemelő, békét adó és szerettel teli eseményre, mint Igaz Tanítómesterünk születésének ünnepe, az általam megszokottól tökéletesen eltérő módon és körülmények között, de mégis ugyanazzal a boldog várakozással készülnek ezek a teljes más kultúrában szocializálódott emberek is. Hisz valamennyien ugyanarról az ágról fakadtunk, és egymásnak ezáltal mind testvérei vagyunk.

Pár nappal ezután, egy párás, fülledt, adventre készülődő estén, egy külvárosi étterem hűsítően szellős teraszán üldögélt egy ébenfekete hajú, kreol bőrű, világító fehér fogsorú fiú és egy szőke, hófehér bőrű, halványkék szemű lány. Tökéletes kontrasztjai egymásnak.

A lány a kezét az asztalon álló Caipirinha koktél jeges poharán pihentette, miközben arcát az enyhítő fuvallat irányába fordította. Feliz Natal, mondta mosolyogva a fiú, mi anyanyelvén annyit tesz, boldog karácsonyt. Majd angolul folytatta: Ez az én ajándékom neked. Nálunk Jézus születésének ünnepe nem csak a szívet tölti el melegséggel, de az Úr úgy rendelte, hogy a testünk se fázzon, hogy a nap ilyenkor süssön ránk a legragyogóbban, hogy testben és lélekben egyaránt feltöltekezhessünk.

Pár percig némán hallgattak, ki-ki a maga szempontjába helyezve a pillanatot. Majd valamivel később ismét a fiú szólalt meg: Azért... sajnálom kicsit... hogy még soha életemben nem láttam havat. A lány ekkor aprócska csomagot húzott elő a táskájából és átnyújtotta a fiúnak. Tudom, mondta mosolyogva, s bíztató fejmozdulattal jelezte a fiúnak, nyissa fel a dobozkát. A fiú szeme azonnal felderült, napbarnított arca felkacagott, mikor meglátta a bent lapuló üveggömböt, melyben egy kézmozdulatra hóvihar kerekedett, az apró hópelyhet villámgyors, kaotikus táncot jártak körbe-körbe. A guarulhosi napsütés közepette leesett az első hó. Így ünnepelte két testvér a szeretet ünnepét.

Szőke Lídia

Énlaka az a hely, ahol én lakom

Van a Székelyföldön egy kis eldugott unitárius falucska. Alig 140-en lakják. És van egy pécsi régész professzor, Visy Zsolt, aki szerelmes lett ebbe a kis faluba és annak lakóiba. Erről a különös kapcsolatnak múltjáról, jelenéről és jövőjéről váltottunk pár szót.

Visy Zsolt régészprofesszor

Énlaka megismerésének van egy családi indíttatása is, az egyik szomszéd faluból, Felsősófalváról származott az egyik nagyanyám, ott élnek rokonaim a mai napig is. Szakmailag pedig azért kötődtem ehhez a tájhoz, mert római koros régészként már hallgató koromban foglalkozni kezdtem dáciai kutatásokkal, a „magyarországi dák leletek” volt a szakdolgozatom. Tehát már 65 nyarán jártam Erdélyben egy gyakorlat-félén Constantin Daicoviciu vezetésével. Több dák vár ásatásán is részt vehettem. Aztán, amikor 2006-ban rászántam magam, hogy vegyek egy házikót, Énlakára esett a választásom, mert az egy meghittebb környezetben helyezkedett el, mint nagyanyám szülőfaluja, sajnos és szerencsére egy olyan fejlettségi szinten, mintha száz évvel ezelőtt élnénk. A határában van egy castellum is, ami egy régész számára eggyel több kihívást jelenthet. Dacia keleti limesét kevésbé kutatták. A keleti limes vonala pedig a Székelyföldön húzódik Marosvécstől Bereckig.

A következő évben megszerveztem az első konferenciát, közösen az Énlaka Alapítvánnyal. Azóta kétévente tartunk Énlakán konferenciát, azon felbuzdulva, hogy az első annyira jól sikerült. Az öreg Szávai Márton tanító bácsival szervezett első, Énlakáról szóló konferenciát másik három követte, amik a székely kultúráról és történelemről szóltak. Ilyen, úgy mond „székely konferencia”, utána néztem, nincs sehol másutt. Így 2009-ben a székely mesterségekről, 2011-ben a székelyek korai történetéről, míg 2013-ban, a legutolsó alkalommal, a székely gazdálkodásról szólt. Jövőre, 2015 szeptemberére a székely népzene és néptánc kerül terítékre. A résztvevő előadók egy része Erdélyből, a másik pedig Magyarországról származik. De volt egy alkalommal angol nyelvű előadónk is, akinek az előadását magyarra fordítottuk. Tudniillik a konferencia nyelve kizárólag a magyar nyelv. Mindenik konferencia három napig tartott és teljes anyaga megjelent már publikációban, néhányszáz példányban.

A jövő évi konferenciára, a zenével kapcsolatban, túljelentkezés is van, már három intézmény is felvette velünk a kapcsolatot. Most az élő zenét és táncot szeretnénk és bemutatni ott, Énlakán.

A harmadik szál, ami engem odafűz, a tudomány: a légi régészet, amit itt a Pécsi Egyetemen már elindítottunk 1993-94-ben. Azóta nagy értékű gyűjteménnyel rendelkezünk, muzeális közgyűjtemény szinten. Erdélybe először 2008-ban-ban került sor részünkről ilyen felvételek elkészítésére. Ebben magyar részről mi voltunk az úttörök. Ezek a felvételek már rendszerezve vannak a Pécsi Légirégészeti Téka keretében, amit egy volt tanítványom vezet. Kaptunk felkéréseket a Sepsiszentgyörgyi, Marosvásárhelyi, Székelyudvarhelyi Múzeumoktól is, hogy készítsünk számunkra légi felvételeket, természetesen nem csak a római korban épült leletekről, épületekről. Visszatérve az én szakterületemre, sikerült a limes keleti vonalát pontosítani, több tornyot is találtunk. A teljes limes vonal Marosvécsnél kezdődik, Görgényszentimre, Mikháza, Sóvárad, Énlaka, Székelyudvarhely, Homoródszentpál vonalán folytatódik tovább le, kelet felé haladva, Oltszem, Olthévíz, majd Sepsiszentgyörgy mellett Berecken, az Ojtozi szorosnál fejeződik be.

Ezek között a települések között limes út ment. A II József kori térkép volt segítségemre ennek kiderítésében, mert azon úgy volt feltűntetve, hogy „nagy út". Ez, a rómaiak által készített út annyira jól meg volt építve, olyan alapokra, amin még ezer év múlva, a középkorban is lehetett közlekedni. Az oklevelek via regia- ként emlegetik Magyarország területén az azonos időben készült útvonalat.

Énlaka épp a zártsága miatt egy kincsesbánya. Csak ez évben kapott aszfaltos utat. A száz évvel ezelőtti 8-900 főről, mikor én odaértem, 2006-ban már csak 180-ra csökkent a létszámuk, mára már 140 fő a lakosok száma. És mind idősek, elmentek a fiatalok. Még néhány év, és félő, hogy kihal a falu. A konferenciákat is azért szervezem ide, hogy egy kis életet vigyek ebbe a kihaló településbe. A lehetséges kitörési pont talán a turisztika, de a lakosok, korukból adódóan, nehezen fogadják be az új ötleteket. Néhány fiatal család már lát fantáziát a falusi turizmusban. Román András részéről felmerült, hogy Énlaka, Torockóval együtt lehetne akár a Világörökség része. Ezt támogatta anyagilag is az V. kerület Pestről, amit műemlékvédelmi célra használhatnak fel. Egy csíkszeredai építési iroda van megbízva ennek az összegnek a felhasználásával. Első sorban a romos házak tatarozásával foglalkoznak, de az ízléstelen vaskerítések és kapuk lecserélése fakerítésre és kapukra is egyik fő feladatuk. A nem odaillő cserepeket is leszedetik, és az ott, helyben, régi stílusban készült új cserepekre cserélik, amit a házigazdák ingyen kapnak meg.

Három évvel ezelőtt elkezdtük a falu műemléki felmérését a PTE Építészeti Tanszékével. Immár háromszor töltöttünk kint tíz-tíz napot. Mára mintegy 20 portát mértek fel, kezdve a telekkel, rajta minden épülettel. A komplex felmérésben részt vesznek néprajzosok is az építészek mellett. A régész hallgatókkal pedig a temetőben, a történeti időszaknak a sírköveit dolgozzuk fel. A földből alig kilátszó sírköveket kiásatjuk, dokumentáljuk, majd minden ott marad, abban a helyzetben, ahogy találtuk. Nem egészen 400 régi sírkövet írtunk össze, és készen van a teljes dokumentáció. A legrégebbi sírkő az 1600-as évek végéről származik. A templom körüli sírkertben az Árpád-kortól kezdve temetkeznek. A kutatott 17-19. századi sírkövek többsége hasított patakkő, és maguk a falusiak vésték bele a feliratokat. Megrendelésre készült sírkövek csak a 19. század végén jelentek meg. Nagyon jók a szövegek is, érdekes a helyesírás. Minden sírkőről fénykép, rajz, leírás készül az epigráfia szabályai szerint.

Énlaka egy Árpád-kori falu. A falu neve pedig valószínűleg a Jenő névből származik. A templom stílusában eredetileg román kori, de a 14.-15. században gótikus átépítésen esik át. A török kort túlélte, de 1661-ben, II Rákóczi György lengyel hadjárata miatt a porta mintegy 200 000 krimi tatárt szabadított Erdélyre. Akkor elpusztult, leégett. 1668-ban építették újra, amint a templom kazettás mennyezetén, az egyik kazettán fel is van írva. A templom belterületén is vannak sírok, de ezekhez természetesen nincsenek sírkövek, míg a cinteremben ott vannak az Árpád-kori sírok. Azoknak nincs sírköve. Valószínűleg fából lehettek, és már rég óta elkorhadtak. Munkáinkhoz az anyagi támogatást különböző pályázatokból sikerült előteremteni. Ígéretünk van arra, hogy a 3-4 év munkáját monografikus formájában, egy kötetben ki tudjuk majd adni.

Én katolikus vagyok. Unitárius emberekkel én Énlakán találkoztam először, és nagyon szépen együtt tudtunk dolgozni Dancs Lajos tiszteletes úrral. Ő most már nyugdíjas és egy fiatal lelkésznő vette át szószéket. Amikor az Énlaka kötet megjelent, Budapesten a Nagy Ignác utcában tartottunk egy könyvbemutatót. Az első konferenciánkat pedig Szabó Árpád püspök úr nyitotta meg annak idején. Az unitarizmusról? Én azt vallom, hogy a vallási ökumenizmus jegyében a felekezetek tagjainak inkább a hasonlóságokat kellene keresniük, mint a különbségeket.

Egyébként nem könnyű az élet azon a vidéken sem. Még van a székelységben egy megmaradási szándék, de így is nagyon sokan elvándorolnak. Talán még nem volna késő, hogy azok, akik ott élnek, továbbra is otthon maradjanak, sőt az eltávozottak is visszaköltözzenek. Az erdélyi magyar társadalom nagyon megszenvedte az intelligenciájának elvándorlását. Azt megértem, hogy politikai és személyiségi nyomás alatt voltak, ahol nem tudták kiteljesíteni egyéniségüket. Szerintem mindenkinek magának kell megmagyaráznia, mi késztette a szülőföld elhagyására. Azt pedig látjuk, hogy az otthon maradottakra még nagyobb nyomás hárul, a szórványok összeszűkülnek, rövid időn belül eltűnnek. A fiatalság pedig a kilátástalanság miatt elhagyja a falut, és 40 éves korig alig vállalnak gyereket. Ez egy gyilkos lépés. Ha nincs gyerek, nincs magyarság és székelység. Legalábbis én így látom.

Kérdezett: Bandi András

Budapesti Unitárius Egyházközség

Őszi Hálaadás. Hagyományainknak megfelelően Őszi Hálaadási ünnepi istentiszteletet tartottunk 2014. szeptember 28-án (vasárnap) délelőtt 11 órai kezdettel. Ebből az alkalomból úrvacsora felvételére is vártuk konfirmált unitárius testvéreinket.

Családi nap Magyarkúton. Szerény érdeklődés mellett, de jó hangulatban rendeztük meg magyarkúti vendégházunkban a családi napot (október 3-4.). A programban kirándulás, beszélgetés, kötetlen együttlét szerepelt.

Csata Jenő és Bács Béla János kiállítása. 2014.október 12-én, vasárnap délben, az istentisztelet után Csata Jenő festőművész és Bács Béla János fotós tárlatának megnyitójára került sor az első emeleti gyülekezeti teremben. A gyergyócsomafalvi származású Csata Jenő festő-grafikus 1990 óta él és alkot Csíkszeredában. Alapító tagja a *Lépések színekben és formákban a művészetért Alapítványnak*, évente többször is részt vesz erdélyi és magyarországi alkotótáborokban, valamint kiállításokon. A művészetkedvelő közönség számára Csata Jenő neve és munkássága ismerős, hiszen rendszeresen bemutatkozik alkotásaival egyéni kiállításokon és csoportos tárlatokon egyaránt. Bács Béla János szociálpedagógus; jelenleg a csíkszeredai Sapentia Erdélyi Magyar Tudományegyetem pr-menedzsere; emellett szépirodalommal és fotográfiával is professzionális szinten foglalkozik.

Iván László emléktáblájának avatása. Október 19-én, vasárnap délben, az istentisztelet után Kászoni-Kövendi József püspöki helynök és Elekes Botond főgondnok templomos ingatlanunk lépcsőházában felavatta Iván László (1900–1938) lelkész emléktábláját. Iván László a Budapesti Unitárius Egyházközség hitoktatója és másodlelkésze volt, emellett szórványgondozással, valláserkölcsi neveléssel és lapszerkesztéssel is foglalkozott. Fiatalon hunyt el tüdőbetegségben, és az utókor méltatlanul megfeledkezett róla. Emléktáblája évtizedeken át a Nagy Ignác utcai épületünk pincéjében porosodott; most restaurálás után avathattuk fel újra.

A forradalom és szabadságharc emlékezete. Október 26-án, vasárnap 11 órától ünnepi istentiszteletükön az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeire emlékeztünk.

Dávid Ferenc emlékistentisztelet. November 16-án ünnepi istentiszteletünkön vallásalapítónkra, Dávid Ferencre emlékezünk. Erre az alkalomra gyülekezetünk kórusa és vasárnapi iskolába járó gyermekeink rövid műsorral készülnek.

Érték+Őrző Est Bartók Béla műveiből. November 20-án 18 órától Érték + Őrző Estünkön legismertebb unitárius zeneszerzőnkre, Bartók Bélára emlékeztünk. Koncertünkön közreműködtek a Szabolcsi Bence Zeneiskola, a Patrona Hungariae Zeneiskola, a Miskolci Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és a Zeneakadémia diákjai: Bencsik Réka, Sass Emma, Dávid Roxána, Csucsi Klára, Lutz Alexandra, Forró Fruzsina, Mészáros Gréta és Puporka Melánia, valamint az egyházközségünk kórusából alakult nőikar. Az est házigazdája Retkes Attila zenetörténész, presbiter volt; zongorán közreműködött Mészáros Nóra Zita énekvezér.

A Bartók-est közreműködői

Jótékonysági vásár. November 16-án és 23-án jótékonysági vásárt rendezett a Nőszövetség a Budapesti Unitárius Egyházközség I. emeleti gyülekezeti termében, 9 és 11, valamint 12 és 13 óra között, az istentisztelet előtt, illetve után.

Gondnok-presbiteri találkozó. November 29-én, szombaton délelőtt 10 órától egyházközségünk volt a házigazdája annak a gondnok-presbiteri találkozónak, amelyen bemutatkoztak a Magyar Unitárius Egyház legmagasabb tisztségeire pályázó lelkészek és világi tisztségviselők. A nyilvános fórumon többek között Bálint Benczédi Ferenc püspök és Tódor Csaba homoródszentpáli lelkész, püspökjelölt is ismertette terveit, elképzeléseit.

Családi nap Advent első vasárnapján. 2014. november 30-án, Advent első vasárnapján, délelőtt 10 órától családi napot rendeztünk a Budapesti Unitárius Egyházközség I. emeleti gyülekezeti termében. A programban mézeskalács-sütés, adventi koszorú készítése, üvegmatrica-festés szerepelt, 11 órától pedig ünnepi istentiszteletet tartottunk a templomban.

Gobelinkiállítás megnyitója. 2014. december 7-én, vasárnap délben – adventi ünnepi istentiszteletünk után – I. emeleti gyülekezeti termünkben nyílt meg az

Omnis Gobelinművészeti Műhely kiállítása. A műhelyhez tartozó alkotók munkái többek között a japán császári udvarba, a jordán királyhoz és az angol királyi családhoz is eljutottak. A 2015 elejéig (így a karácsonyi ünnepkörben is) látható kiállítás hétfőtől csütörtökig, illetve vasárnponként 10-13 óra között látogatható.

A Bartók Béla Kamarakórus tevékenysége. Gyülekezetünk kórusa, a Bartók Béla Kamarakórus ebben az évadban is megkezdte próbáit, készülve ünnepeinkre és nem utolsó sorban a jövő évi rendezvénysorozatra. Az elmúlt időszakban a Dávid Ferenc ünnepen, istentiszteletünkön közreműködött a kibővitett kórusunk, Hatalmas Isten című unitárius népénekünk többszólamú átiratát és amerikai unitárius-univerzalista énekeskönyv darabjait adtuk elő. Pár nappal később, 2014. november 20-án Érték + Örző Estünkön Bartók: Ne menj el című kórusművét adta elő a kórus négy tagja. Kórusunk a jövő évi rendezvénysorozatban is nagy szerepet vállal: ünnepeken, rendezvényeken tervezi részvételét. Várjuk mindazok jelentkezését, akik szívesen énekelnének kórusunkban, jelentkezni irodánkban, illetve énekvezérünknél lehet.

Újra aktív az Egyházközség Facebook oldala. Hosszú szünet után ismét aktív az Egyházközség Budapesti Unitárius Egyházközség nevű facebook oldala, ahol folyamatosan közzétesszük az Egyházközséggel kapcsolatos fontosabb információkat, köztük a soron következő programokat. Kérjük, hogy lájkolják az oldalt és kísérjék figyelemmel annak idővonalát. Amennyiben közérdeklődésre számot tartó, unitárius vonatkozású hírt szeretnének megosztani az oldalon, kérjük, hogy azt jelezzék a két adminisztrátor valamelyikénél (Mészáros Nóra Zita: nora.zita.meszaros@gmail.com és Zoltán Csaba: csaba.zoltan@startgarancia.hu).

Retkes Attila

Családi nap advent első vasárnapján

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

2014. október 19. vasárnap 10 órakor kezdődő Istentiszteletünk keretében az „On the Spot” dokumentumfilm sorozat készítői-szerkesztői – Cseke Eszter és S. Takács András – élménybeszámolót tartott eddigi munkájáról.

Rendezvényünket megtisztelte jelenlétével Kászoni-Kövendi József püspöki-helynök is.

Örömmel vettük tudomásul, hogy a méltán híres szerkesztőpárost ez évben a Prima Primissima díjjal jutalmazták, melyért ezúton is gratulálunk.

Cseke Eszter és S. Takács András

Nőegyletünk ebben az évben az általuk szervezett Önképzőkör keretében minden hónapban egy alkalommal előadás-sorozatot tartott gyülekezeti termünkben. Az Önképzőkör vezetője Chehadé-Boér Judit levélben köszönte meg az éves munkát a 2014. december 1-én tartott évzáró összejövetelen, melyet a következőben közlünk: *„Kedves Nőtársaim! Tegnap este a szokásos jó hangulatban megtartottuk évzáró összejövetelünket. Akik a rossz időjárás vagy egyéb okok miatt nem lehettek közöttünk, bizonyára sajnálták távolmaradásukat, mint ahogy mi is sajnálkoztunk azon, hogy kimaradtak ebből az egész évi együttmunkálkodásunkat megkoronázni szánt eseményből. Vigaszként elküldöm nekik csatoltan a kilenc témamegbeszélés eredményeképpen kikristályosodott „Parancsolatokat” használati utasítással egyetemben.*

Ez alkalomból köszönetet mondtam mindenkinek, aki valamilyen módon – jelenlétével, munkánk figyelemmel kísérésével, visszajelzéseivel, látogatásával – bekapcsolódott önképzőkörünk tevékenységébe.

Különösen hálás vagyok Zomboriné dr. Pap Zsófia nőegyleti elnökünknek, aki kis közösségünket sok energiával egyben tartja, ugyanakkor gyülekezetünk presbiteri feladatait is ellátja, valamint talpraesett házi tündérként segédkezik a legtöbb rendezvényünkön. Ugyancsak hála illeti Léta Erika nőegyleti titkárunkat, közösségünk egyik tartóoszlopát, gyülekezetünk koroná-

A Nőszövetségi Önképzőkör tagjai

zatlan Szívkirálynőjét. Kedves zenebarátomnak, Vadnai Évának, is megköszöntem, hogy az általunk rendezett első országos találkozónk óta (2013. április) támogat minket gitárjátékával, hangulatosabbá, örömtelibbé téve összejöveteleinket. Hálánk jeléül megajándékoztuk a „tiszteletbeli unitárius" címmel valamint egy nőegyletünk által készített ékszerrel. (Szebbnél szebbek vannak kiállítva gyülekezeti termünkben, és megvásárlásukkal örömet szerezhettek családtagjaitoknak, barátaitoknak Karácsonyra, valamint segíthetitek egyleti jótékony céljaink megvalósulását.) Végül és főképpen Léta Sándor lelkész úrnak köszöntem meg, hogy Jézushoz hasonló nőbarátként, kezdetektől fogva mellettünk állt, fenntartások nélkül támogatva tudatosodási, öntudatosodási törekvéseinket. Örömteli meglepetés volt számomra, hogy szerénységemnek is jutott a köszönetekből, kiegészítve egy a pünkösdi szent lélek kiáradását jelképező piroslevelű virággal valamint egy szív alakú medállal. Csodálatos, felejthetetlen este volt mosolygó emberekkel, paradicsomi környezetben. Teljesen elfeledkeztünk a zord időjárásról, mely egyébként időközben egészen elviselhetővé szelídült.

Úgy határoztunk, hogy most két hónap szünetet tartunk és jövő februárban, Isten segítségével és a Ti bekapcsolódásotokkal, új önképzőköri sorozatot indítunk, mely teljes egészében Perczelné Kozma Flóra írásainak lesz szentelve. (Felolvasások háttérmagyarázattal és aktuális vonzatokkal)

A rendszeres összejövetelek időpontját hétfőről áthelyeztük minden hónap első szerdájára ugyancsak 18 és 20 óra között. Előtte majd küldöm az értesítést.

Mindnyájatoknak jó adventi készülődést, áldott ünnepeket kíván: Chehadé-Boér Judit, szervező."

Az összejövetelek alatt összegyűlt tapasztalatokat Chehadé-Boér Judit önképzőkör-vezető parancsolatok formájában foglalta össze, melyet szintén a kedves olvasók tudomására közlünk: A szabad, hatékony, Istennek tetsző, tehát BOLDOG, női lét néhány parancsolata. Nőként is légy teljes Ember! / Légy tudatában női erődnek, de ne élj vissza vele! / Ne akarj férfinak látszani! / Ne véssz el szerepeid és feladataid között! / Hass, alkoss, gyarapíts a férfiak egyenrangú társaként! / Őrizd meg lelked épségét, ne légy közönséges! / Ne feledkezz meg tested karbantartásáról sem! / Légy önzetlen, de gondolj saját magadra is! / Szervezd meg a háztartási munkát, kérj segítséget! / Teremts meleg otthont, ahol mindenki jól érzi magát! / Ne veszítsd el kapcsolatodat az égi iránytűvel! / Őrizzük, tápláljuk magunkban az anyai érzést! / Merjünk gyengék lenni, hallgassunk a szívünkre! / Legyünk erősek a megpróbáltatások idején! / Soha ne veszítsük el a hitünket! / A hit ajándékát fogadjuk el Istentől, ápoljuk folyamatosan önmagunkban, és sugározzuk embertársaink felé! / Vallásunkat inkább tettekben gyakoroljuk mint szavakban! / Felekezeti hűségünk alapját képezze a Jézus tanításaihoz és igaz önmagunkhoz való hűség! / Újítsuk meg életünket a hit erejével! / Rendelkezz szabadon és felelősségteljesen a saját testeddel! / Ne ítélkezz könnyelműen mások felett, de ne légy közömbös se irántuk! / Segíts bajba jutott embertársaidnak, és fogadd el a segítő kezet! / Legyen világos elképzelésed a bűnről, és próbáld meg elkerülni! / Ha vétkeznél, igyekezz megváltozni! / Adj magadból barátaidnak, felebarátaidnak és közösségednek is! / Légy önálló és független gondolkodású! / Legyen saját életed is! / Tarts ki az igazad mellett! / Ne engedd, hogy letérítsenek az utadról! / Viselkedjünk úgy, hogy Isten gyönyörködhessen bennünk! / Tanuljunk önzetlen, mindenkire kiterjedő szeretetet és emberséget Jézustól! / Teljesítsük ki magunkban és sugározzuk magunk körül evangéliumi női lelkiségünket és szellemiségünket! / Élj minél tudatosabban! / Ne zárkózz magadba a problémáiddal! / Ébreszd fel magadban az apostolt! / Tedd jobbá magadon keresztül a világot! / Ha nőként válsághelyzetbe kerülünk, nem találjuk a helyünket, esetleg már azt sem tudjuk, hogy fiúk vagyunk-e avagy lányok, és ezen elkeseredünk, akkor vegyük elő ezeket a „parancsolatokat". Talán lesz közöttük olyan, amelyik segít visszatalálni „normális", kiegyensúlyozott női létformánkhoz.

2015. Perczelné Kozma Flóra év lesz a Bartók Béla Unitárius Egyházközségünkben. Perczelné Kozma Flóra a magyar unitarizmus rangos képviselője (1864. június 22. –1925. december 31.) 1893-ban csatlakozott családjával együtt az Unitárius Egyházhoz. 1901-től a budapesti Dávid Ferenc Egylet alelnöke, 1902 és 1909 között a Nők Világa folyóirat főmunkatársa és szerkesztője, számos újságcikk és felolvasás szerzője. Írásait két kötetben jelentette meg 1908-ban és 1915-ben. Ez utóbbi kiadvány bevételét az időközben kitört első világháborúban megvakult katonák megsegítésére ajánlotta föl. 1922-ben megszervezte a budapesti Unitárius Nőszövetséget és Kis Bibliát állított össze a kisiskolás gyerekek részére. Egész életén keresztül másokért dolgozott.

Kérjük kövessenek bennünket a http://misszioház.hu internetes oldalon és a jövő évben is szeretettel várjuk kedves híveinket és az érdeklődőket egyházközségi programjainkra, rendezvényeinkre. Istentől megáldott Karácsonyt és Boldog Új Esztendőt kívánok!

Léta Sándor

Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség

A késő őszi vasárnapok szinte kivétel nélkül programokkal, rendezvényekkel, megemlékezésekkel tarkítottan teltek a pestszentlőrinci gyülekezetben, régi és újonnan érkezőkkel is, hála Istennek szép számmal gyarapodott a kis család.

A Global Sisters (UNOSZ-ICCUW) pályázat jóvoltából létrejött rendezvénysorozat befejeztével csupán az előadássorozat, de nem lelkünk és közösségépítésünk ért véget.

Október 26-án a reformációra emlékezvén, az istentiszteletet követően koszorút helyeztünk el Szervét Mihálynak, a 16. század kiemelkedő polihisztor teológusának, a templomunk külső falán található emléktáblájánál. Ezen alkalomból rövid beszédet mondott lelkészünk, dr. Szent-Iványi Ilona mellett, dr. Lőrincz Ernő, gyülekezetünk köztiszteletben álló tagja.

A **november 2-i** halottak napi istentisztelet az idei évben egy valamennyiünk számára fájdalmas eseménnyel egészült ki. Elhunyt családtagjaink, szeretteink mellett, idén együtt emlékeztünk alig néhány hónapja elveszített, szeretett Molnár János örökös tiszteletbeli gondnokunkra is, kinek síremlékét közösen látogattuk meg, istentiszteletet követően, a Kispesti Temetőben, ahol főhajtás és gyertyagyújtás mellett csendesedtünk el pár percre, szeretett János bácsink emlékére.

November 16-án egyházalapító püspökünkre, Dávid Ferencre emlékeztünk, mártírhalálának évfordulója alkalmából, s koszorút helyeztünk el a kerületben található Dávid Ferenc utca és Barcika tér sarkán lévő óvoda falán elhelyezett márvány emléktáblán.

November 30-án, Advent első vasárnapján, úgynevezett nyílt, digitális családi napot tartottunk, „Biztonságban Digitáliában" címmel. A rendezvény az Ökumenikus Segélyszervezet TANDEM Fejlesztési Alap pályázati programja a Velux Alapítványok és a DanChurchAid közreműködésével valósulhatott meg. Ennek keretében Sziget Réka szakpszichológus tartott előadást arról, hogyan ismerhetjük fel iskolában, családban az egyre inkább teret hódító digitális eszközös okozta függőséget, és ennek milyen jelei vannak. Majd szó volt a prevencióról, arról, hogy milyen pedagógiai, vizuális nevelési és kreatív eszközök állnak a felnőttek rendelkezésére, hogy a fiatalok aktívan, kritikusan, a „nemet mondás" teljes fegyverzetében tudják a digitális világot negatív hatásuk helyett fejlődésre, művelődésre, tanulásra hasznosítani.

Koszorúzás a Szervét Mihály emléktáblánál

Ezzel egy időben a gyülekezeti teremben Váradi Emese, a Karinthy Frigyes Gimnázium vizuális és környezetkultúra tanára a gyerekeknek animációs-képzőművészeti játszóházat tartott, az érintettek legnagyobb megelégedésére.

Pestszentlőrinci fűtött templomunkban 2014. december 21-én, vasárnap délelőtt 11 órakor tartjuk gyermek karácsonyi ünnepségünket, szavalatokkal, énekkel és számtalan ajándékkal, kicsiknek és nagyobbaknak egyaránt. Nagy szeretettel várjuk a családokat gyermekekkel, unokákkal együtt!

Szőke Lídia

Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség

Ahogy mondani szoktuk, az őszi és tél eleji terveinket sikeresen, Isten áldásával „abszolváltuk". Sok örömünk mellett a legkiemelkedőbb volt az ősz kezdetén az iskolai hitoktatás megkezdése. Hetente három órát tartunk elsős, ötödikes és hatodikos hittanosainknak, vasárnaponként pedig mindannyian összegyűlnek azokkal is, akik nem iskolai hittankötelesek, hanem „kinőttek" már abból vagy csak ezután lesznek.

Szeptember 21-én gyermekistentisztelettel, szeretetvendégséggel ünnepélyesen is megnyitottuk a hittanos évet. A szolgálatot Hegyesi Dominika és Kovács Szimonetta végezték. Nagy élmény volt a jelenlévőknek. Szeptember 19-én Kiskunfélegyházán lovagrendünk gyűlésén voltunk, ahol szolgálatot is végeztünk.

Szeptember 28-án az Őszi Hálaadás napján templomunkban, a helybeli Hajnal István Idősek Otthonában és Gyulán a kórházi kápolnában összesen 41-en voltunk jelen, akik közül 33-an éltünk úrvacsorával.

Október 2-án a Polgármesteri Hivatalban, egy pályázat eredményeként szerződést kötöttünk felzárkóztató nyelvtanításra, ahol heti két órában negyedikes, ötödikes és hatodikos tanulókat oktatunk angol nyelvre.

Október 4-én nagy részvét mellett eltemettük Homoki Károly 53 éves testvérünket, egyházközségünk jó barátját. Az egész várost megrázta a szeptember 23-án bekövetkezett tragédiája, amikor saját

munkagépe okozta halálát. A mindenki által tisztelt és szeretett, népszerű ember volt, aki minden esztendőben megrendezte az alföldi búcsúnkat követő díszebédet, amit a résztvevők nagy elismeréssel fogyasztottak el. A templomot is segített berendezni padjaival. Nem csak családjának, nekünk is nagyon fog hiányozni.

Október 5-én méltó műsorral emlékeztünk templomunkban az Aradi 13 Vértanú napján. Hittanosaink és felnőttek az alkalomhoz illő verseket olvastak-mondtak és közösen hitvalló énekeket adtunk elő.

Október 6-án estefelé részt vettünk a városi megemlékezésen, ahol virágoztunk az 1848-as szobornál.

Október 7-én Elekre utaztunk, hogy találkozzunk Soltész Miklós államtitkárral és részt vegyünk hívünk Wengerter Bernadett fórumán, aki az önkormányzati választásokon a négy polgármester-jelölt, jelentkező közül az előkelő második helyet szerezte meg. Továbbra is az eleki Pszichiátriai Betegek Otthona igazgatója.

Október 11-én újra fájdalmas búcsúztatást kellett végezzünk. A jó szomszéd Kovács József, 64 éves korában tragikus hirtelenséggel, váratlanul hunyt el. Népes gyászoló résztvevő búcsúzott a jó férjtől, édesapától, gyerekektől, unokáktól, ismerősöktől, barátoktól, utcabeliektől. Isten adjon csendes pihenést neki is.

Október 12-én, az önkormányzati választások eredményeként a 8 tagú városvezetésbe két képviselőnk is bejutott. Gondnokasszonyunk, Kovácsné Czeglédi Mária Tünde, aki tanácsnok is lett, valamint a szociális és humánügyi bizottság elnöke valamint ifj. Zs. Nagy Sándor, aki a gazdasági bizottság tagja lett. Ez utóbbi teljes tiszteletdíját átutalásra ajánlotta fel, a tragikus körülmények között elhalt öccse emlékére létrehozott alapítványunk javára, amit hálásan köszönünk. Mindkettőjüknek sikeres tevékenykedést kívánunk.

Október 14-én ökumenikus szertartással avattuk-szenteltük fel a felújított Blanckenstein kápolna alatt lévő családi kriptát. A szertartást a család egyik pap leszármazottja, Blanckenstein György, szentendrei plébános vezette. Nagy visszhangja volt az eseménynek, mert sokan emlékeznek még a település egykori urára, akinek a családját szétszórta a történelem és a kommunista diktatúra vihara a világ szinte minden tájára.

Október 20-án a felvidéki Párkány egyik gyönyörű palotájában tartottuk az idei lovagavatást, ahol szolgálatot végeztünk.

Lovagrendünk vezetője, a lengyelországi Tadeusz Kaczor végezte a lovagavatást. Jövőben esélyünk van arra, hogy egy lovagavatási szertartás helye legyen a mi unitárius templomunk is.

Október 23-án részt vettünk a városi megemlékezésen az 56-os forradalom és szabadságharc évfordulóján.

Október 26-án templomunkban tartottunk megemlékezést ökumenikus szertartással. A három lelkész mellett szerepelt a református énekkar, a mi népdalkörünk, elhangzott 14 szavalat és két szólóének. Az ünnepi beszédet Kovácsné Czeglédi Mária Tünde gondnokasszony, képviselő testületi tanácsos tartotta.

Ugyanezen a napon kereszteltük meg az Egyeken élő Györfi István és Nemes Erzsébet harmadik gyermekét, aki a keresztségben édesapja nevét viseli, szintén István, egykori gondnokasszonyunk, Gyáni Endréné Margitka hetedik dédunokája. Isten tartsa meg a családot, adjon erőt, egészséget nevelni a gyermekeket.

November 2-án, Halottak Napján emlékeztünk elköltözött szeretteinkre, gyertyát gyújtottunk emlékükre.

Egyben emlékeztünk a Reformáció Napjára, valamint a november 4-i, a forradalmat eltipró gyásznapra is.

November 4-én ismét búcsúztatni kellett. Homoki Jánosné Szarka Ilona, 68 éves korában, hosszú, súlyos betegség után tért vissza Teremtőjéhez. A közkedvelt családnak, férjének, testvéreinek, rokonainak, gyermekei barátainak, együttérző szívű embereknek részvéte kísérte utolsó útjára. Pihenjen csendesen.

November 8-án Darvason temettük el Fekete Istvánné Szilágyi Julianna, 52 évet élt testvérünket. Súlyos betegséggel küzdött három éven át, hogy itt maradhasson szerettei között, de a gyilkos kór legyőzte. Nagy részvét mellett búcsúztattuk. Mint az előző három halottunk, ő sem volt gyülekezetünk tagja, baráti, vallásunk iránti szimpátia, emberi kötelékek kapcsoltak mindenikhez, ezért kérték a mi szertartásunkat.

A Dávid Ferenc emlékünnepély résztvevői

November 16-án Dávid Ferenc emlékünnepélyt tartottunk gyermekistentisztelettel, szeretetvendégséggel, tombolázással. A szertartást Korcsok Andris és Hegyesi Zsolt hittanosok tartották. Jó hangulatú volt az összejövetel, szépek voltak az elhangzott versek, énekek, valamint értékesek voltak a nyert tombolák is.

Az Erdélyi Szövetség, amelyik folyóirata szerkesztőbizottságának egyik tagja vagyok, az elnökasszony, Bácsfainé dr. Hévízi Józsa kezdeményezésére kiskönyvtárak küldését indítványozta erdélyi unitárius kisgyülekezetek részére is. Huszonhárom gyülekezeti lelkésznek küldtem el az ajánlatot, semmi tennivalója

A Mikulás napi rendezvény résztvevői

nincs az egyházközségnek, mivel a gyűjtést, az odaszállítást a szövetségünk díjmentesen végzi. Eddig öt lelkész válaszolt megkeresésünkre, várjuk még újabbak jelentkezését ez ingyenes, hasznos akcióra.

November 22-én Egerben voltunk a hagyományőrző népdalkörünkkel, ahol kiváló minősítést szereztünk.

November 30-án meggyújtottuk az első adventi gyertyát a templomban és az Idősek Otthonában is. Mint minden esztendőben a szép, hófehér gyertyás, fenyő-adventi koszorút a templomba Barkócziné Klinszky Éva ajándékozta. Délután ott voltunk a városi ökumenikus gyertyagyújtáson is, ahol áldást mondtunk a megépített betlehemre és a városvezetéssel meggyújtottuk a hatalmas adventi koszorú első gyertyáját.

December 6-án délután tartottuk meg a hagyományos Mikulás-napi rendezvényünket a Margaréta Családosok Egyesületével. A gyermekistentiszteletet Hegyesi Dominika és Kovács Szimonetta tartották. A szeretetvendégség kellékeit és a tombolákat a szülők, nagyszülők, gyermekek hozták. Az Egyesület értékes Mikulás-csomaggal ajándékozta meg a jelenlévő gyerekeket, akik szépen énekeltek és verseltek most is.

December 7-én meggyújtottuk a második adventi gyertyát is. Délután pedig Gyulán voltunk, ahol adventi, gyertyagyújtásos istentiszteletet tartottunk a Pándy Kálmán Megyei Kórház ökumenikus kápolnájában.

December 13-án délután az unitárius körökben nagyon ismerős, elismert dalszerző és daltulajdonos Dinnyés József gitárművész adventi hangversenyét hallgattuk meg a Polgármesteri Hivatal dísztermében.

Az adventi időszakban több helyen, intézményben szerepelünk verses-énekes műsorainkkal feleségemmel, de egyik-másik helyre a hittanosainkkal együtt hívnak, amely meghívásoknak szívesen teszünk eleget.

December 24-én délután öt órától tartjuk a karácsonyfa ünnepélyünket a megszépült templomunkban.

Karácsony szent ünnepén délelőtt 11 órakor a templomban, délután ½ 2 órakor a Hajnal István Idősek Otthonában, délután ½ 4 órakor Gyulán, a Pándy Kálmán Megyei Kórház ökumenikus kápolnájában tartunk úrvacsoraosztással egybekötött istentiszteletet. Másodnapján ismét itthon tartunk istentiszteletet.

December 31-én ½ 12 órakor istentisztelettel búcsúztatjuk az óévet és köszöntjük az új esztendőt.

Újév napján délelőtt 11 órakor tartjuk ünnepi istentiszteletünket a 2014-es események ismertetésével.

Minden kedves hívünknek, ismerősnek kívánunk istenáldotta Karácsonyi Ünnepeket és Boldog Új Évet!

Balázsi László

Kocsordi Unitárius Egyházközség

Szorgalmasan teltek a napok az egyházközségben és a szórványokban.

A gazdák a betakarítással foglalkoztak és híveink gondot viseltek a templomra és környékére. Megkezdődött az iskola, ezzel együtt a vallásórák heti rendszerességgel.

Nemcsak a fiatalokra gondolunk, hanem az idősekre is: szeptember 28-án a Kocsordi Nők Baráti Köre, az önkormányzat valamint a baptista, református és unitárius egyházközségek ökumenikus szervezésében megtartottuk az Idősek vasárnapját. Ezen a jó hangulatú megemlékezésen fiataljaink szavaltak. Egyházközségünk részéről Bodnár Kristóf kántor köszöntötte az időseket.

Október 5-én a szórványok képviselőivel közös gyülekezeti vasárnapot tartottunk Kocsordon. Az ünnepi istentiszteletet követően szeretetvendégségre került sor a tanácsteremben. Ez az alkalom remélhetőleg egy sorozat része lesz, hiszen évente tervezzük megismételni. A célunk az, hogy közelebb hozzuk egymáshoz a térségben élő unitáriusokat és erősítsük egymásban az anyaszentegyház közösségéhez való tartozás érzését. Ha mindenik közös ünnepi istentisztelet és szeretetvendégség ilyen jól sikerül, mint az idei, jó esélyekkel élhetjük meg unitárius közösségi öntudatunkat.

Október 23-án templomunkban emlékeztünk az 1956-os forradalomra ökumenikus istentisztelet keretében. Egyházközségünk lelkészei is szenvedői voltak az 56-os eseményeket követő megtorlásoknak. Áldozatvállalásukat, a szabadságért és igazságért való kiállásukat méltatva ünnepélyesen megkoszorúztuk dr. Abrudbányai János emléktábláját a templomunk bejáratánál.

Halottainkra emlékeztünk az ökumenikus istentisztelet keretében a Kocsordi Köztemető Ravatalozójában. Ebből az alkalomból a prédikációi szolgálatot végeztem. A temetőben gyertyát gyújtottunk az egyházközség megalapítói, valamint Végh Mihály tiszteletes úr sírján.

Koszorúzás Abrudbányai János emléktáblájánál

A Dávid Ferenc emlékünnepély résztvevői

A Dávid Ferenc ünnepélyen gyermekeink Harsányi Szabolcs és Fruzsina, Bartha Károly, verses-énekes összeállítást mutattak be.

Ez úton szeretném megköszönni Jakab Marika és Szentirmai Ildikó tanárnőnek, Bodnár Kristóf kántornak, hogy zenei előadásukkal emelték ünnepi istentiszteletünk áhítatát.

A püspökválasztó zsinatra való előkészületek rendjén Jakab P. Sándor gondnok és Zséder Géza pénztáros, valamint jómagam utaztam a Budapesti Unitárius Egyházközségben megrendezett találkozóra egyházi elöljáróinkkal és a jelöltekkel. Igazán tanulságos és bizalmat ébresztő volt ez a bemutatkozás, megérte a 11 órás utazást.

Azóta maga a Zsinat is befejezte munkáját Székelyudvarhelyen, mely minden unitáriusnak itt a Kárpát medencében közös ünnepe volt.

Adjon a gondviselő Isten békés, szeretetteljes Karácsonyi ünnepet és Áldása kísérjen az Új Esztendőben.

Bartha Mária Zsuzsánna

gyermekoldal

Karácsonyi mese

Nagyapánk ott ült szokott helyén a kandalló mellett, s olykor egy-egy bükkfahasábot vetett a sziporkázó tűzre. A szűzdohány füstje kék felhőbe burkolta pipázó alakját ott a nagyszoba végiben, s ezüstös szakállán olykor megcsillant a láng.

Mi gyermekek a mennyezetig érő, gyertyafényben izzó karácsonyfa körül álltunk elfogódottan, és izgalomtól elmeredt szemmel, és sóvár pillantásokat vetve a karácsonyfa alatt fölhalmozott ajándékokra, hűségesen elénekeltük a Mennyből az angyal összes verseit.

Ének után apám fölolvasta a betlehemi csillag történetét a Bibliából, elmondtuk közösen a karácsonyi imádságot, s azzal nekiestünk a játékoknak, akár karámba szorított birkanyájnak az éhes farkascsorda.

Kis idő múltával nagyapánk megszólalt ott a kandalló mellett a maga érdes vénemberhangján:

– Aztán tudjátok-é – kérdezte, hogy miképpen keletkezett tulajdonképpen a karácsony?

– Akkor született a Jézus Krisztus – felelte Margit húgom okosan új babaháza előtt térdepelve, s nagyapánk bólintott rá.

– Ez igaz – mondta, mert hogy ő volt az Úristen legnagyobb karácsonyi ajándéka az emberi világ számára. De maga a karácsony már régen megvolt akkor. Ha ideültök mellém a tűzhöz, elmondom, hogyan keletkezett.

Köréje gyűltünk a szőnyegre, mindegyikünk valami új játékot cipelve magával, s figyelmesen lestük a száját, mert nagyapánk nagyon szép és érdekes meséket tudott ám.

– Hát az úgy volt – kezdte el, miután nagyot szippantott a pipájából –, hogy réges-régen, amikor Noé apánk unokái megépítették volt a Bábel tornyát, s annak ledölte után nem tudták megérteni egymást többé, mert az önzés összezavarta a nyelvüket, az irigység és az elfogultság egyre jobban és jobban kezdett elhatalmasodni ezen a földön. Aki nem volt olyan ügyes, mint a szomszédja, azt ölte az irigység, hogy a másiknak szebb háza van.

Aki rest volt megművelni a földjét, az irigyelte azt, akinek szebb búzája termett, s mikor az irigykedés már igen-igen elhatalmasodott az embereken, akkor megszületett benne a gonoszság. A rest lopni kezdett, a tolvaj gyilkolni, s a kéregető rágyújtotta jótevőjére a házat.

Addig-addig, hogy egy napon aztán az Úristen odafönt az égben megsokallotta az emberek gonoszságát, s rájuk szabadította a sötétséget és a hideget.

A nap eltűnt az égről, a vizek befagytak, s a rablógyilkos számára nem termett többé semmi az elrablott földön. Nagy fázás, éhezés és pusztulás következett ebből az egész emberi világra. Mikor pedig már közeledett erősen az idő, mikor minden emberi életnek el kellett volna pusztulnia a földön, az Úristen odaintette maga mellé kedvenc angyalát, a Világosságot, és ezt mondta neki:

– Eridj le, hű szolgám, s nézz körül a földön, melyet gonoszsága miatt pusztulásra ítéltem. Vizsgálj meg minden embert, asszonyt és gyermeket, s akinek még megtalálod egy csöpp kis nyomát a jóságnak, annak gyújtsál gyertyát a szívében. Én pedig majd az utolsó előtti napon alánézek a földre, s ha csak egy kicsike világosságot is látok rajta, megkönyörülök az emberi világon, s megváltoztatom az ítéletet, amit kiróttam rája.

Ezt mondta az Úristen, s a Világosság angyala alászállott a földre, hogy teljesítse a parancsot. A föld sötét volt és hideg. Mint a csillagtalan, zimankós téli éjszaka, olyan. Az emberek tapogatózva jártak az utcákon, s akinek még volt egy darabka száraz, fagyott kenyere, az elbújt vele a pincék mélyére, hogy ne kelljen megossza mással. Egy birkabőr bundáért meggyilkolta apját a fiú, s akinek még tűz égett a kemencéjében, az fegyverrel őrizte szobája melegét a megfagyóktól. Az angyal nagyon-nagyon elszomorodott, hogy hasztalan járta az emberi világot, mert nem talált benne sehol egy fikarcnyi jóságot sem.

Lassanként kiért a városból, s ahogy a dűlőúton haladt fölfele a hegyek irányába, egyszerre csak összetalálkozott a sötétben egy emberrel, aki egy döntött fát vonszolt magával kínlódva.

Kiéhezett, sovány ember volt, s csak szakadt rongyok borították a testét, de mégis húzta, vonszolta magával a terhet, bár majdnem összeroskadt a gyöngeségtől.

– Minek kínlódsz ezzel a fával? – kérdezte meg az angyal. Hiszen ha tüzet gyújtanál belőle magadnak itt, ahol állsz, megmelegedhetnél mellette.

– Jaj, lelkem, nem tehetem én azt – felelte az ember. Asszonyom, s kicsi fiacskám van otthon, kik fagynak meg, s olyan gyöngék már, hogy idáig nem jöhetnének el. Haza kell vigyem nekik ezt a fát, ha bele is pusztulok.

Az angyal megsajnálta az embert, és segített neki a fával, s mivel az angyaloknak csodálatos nagy erejük van, egyszerre csak odaértek vele a sárból rakott kunyhóhoz, ahol a szegény ember élt.

Az ember tüzet rakott a kemencében, s egyszeriben meleg lett tőle a kicsi ház, s míg egy sápadtra éhezett asszony s egy didergő kisfiú odahúzódtak a tűz mellé melegedni, az angyal meggyújtott egy gyertyát az ember szívében, mert jóságot talált abban.

– Édesanyám, éhes vagyok... – nyöszörögte a gyermek, s az asszony benyúlt a rongyai közé, elővett egy darab száraz kenyeret, letörte az egyik sarkát, s odanyújtotta a gyermeknek.

– Miért nem eszed meg magad a többit? – kérdezte az angyal. Hiszen magad is olyan éhes vagy, hogy maholnap meghalsz.

– Az nem baj, ha én meghalok – felelte az asszony, csak legyen mit egyék a kicsi fiam. S az angyal ott nyomban meggyújtotta a második gyertyát is, és odahelyezte az asszony szívébe.

A gyermek leharapott egy kis darabot a kenyér sarkából, aztán megszólalt:

– Édesanyám, elhozhatom két kis játszótársamat a szomszédból? Ők is éhesek, s nincs tűz a házukban. Megosztanám velük ezt a kis kenyeret, meg a helyet a tűznél Az angyal pedig meggyújtotta a harmadik gyertyát is, és odaadta a kisfiúnak, aki boldogan szaladt ki a gyertyával a sötét éjszakába, hogy fénye mellett odavezesse kis társait a tűzhöz és a kenyérhez.

S pontosan ekkor érkezett el az utolsó előtti nap, és az Úristen alánézett a földre, s a nagy-nagy sötétségben meglátott három kis pislákoló gyertyalángot. És úgy megörvendett annak, hogy az angyal mégis talált jóságot a földön, ha nem is többet, csak hármat, hogy azon nyomban megszüntette a sötétséget, visszaparancsolta a napot az égre, s megkegyelmezett az emberi világnak.

S azóta minden esztendőnek a vége felé az Úristen emlékeztetni akarja az embereket arra, hogy a gonoszság útja hova vezet, s ezért ősszel a napok rövidülni kezdenek, a sötétség minden este korábban szakad alá, és minden reggel később távozik, hideg támad, és befagynak a vizek, s a sötétség uralma lassan elkezdi megfojtani a világot. Mi emberek pedig megijedünk, s eszünkbe jut mindaz a sok rossz, amit elkövettünk az esztendő alatt, és amikor eljön a legrövidebb nap, és a Világosság angyala alászáll közénk jóságot keresni, egyszerre mind meggyújtjuk a karácsonyfák gyertyáit, hogy az Úristen ha alátekint, fényt lásson a földön, s megbocsássa a bennünk lévő jó miatt a bennünk lévő rosszat.

– Ez a karácsony igazi meséje – fejezte be nagyapánk ott a kandalló mellett azon a régi-régi karácsonyestén –, én pedig azért mondtam el nektek, gyerekek, hogy megjegyezzétek jól, és emlékezzetek reá. Mert ez a mi emberi világunk újra építeni kezdi a Bábel tornyát, melyben egyik ember nem értheti meg a másikat, jelszavakból, hamisságokból, elfogultságokból és előítéletekből, s jönni fog hamarosan az irigység is, a rosszindulat, meg a gonoszság, melyek miatt az Úristen újra pusztulásra ítéli majd az embert. Tolvajlás és gyilkosság fog uralkodni a földön, s ha a nyomorúság és a nagy sötétség rátok szakad majd, akarom, hogy emlékezzetek: csak a szívetekben égő gyertya menthet meg egyedül a pusztulástól.

Wass Albert

Ülésezett a Magyar Unitárius Egyház Főtanácsa és Zsinata

Székelyudvarhely 2014. december 5-6.

Fotók: Molnár B. Lehel

Unitárius Élet

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének kiadványa
Megjelenik kéthavonta.
Alapítási év: 1947
HU ISSN 01331271

Szerkesztőbizottság:
Kriza János főszerkesztő
Szerkesztők:
Bartha Mária Zsuzsánna
Retkes Attila
Szász Adrienne

Lapterv, tördelés:
Kriza János

Szerkesztőség címe:
1055 Budapest.
Nagy Ignác u. 2-4
Telefon/fax: 311-2801
unitariuselet@gmail.com
Index: 25 842

Terjesztő, felelős kiadó:
Magyar Unitárius Egyház
Magyarországi Egyházkerülete

Előfizetés:
unitariuselet@gmail.com

A lapszámok interneten előrhetők a **tudastar.unitarius.hu** oldalon

Adományokat szívesen fogadunk.
Bankszámlaszám:
11713005-20011631

Nyomda:
Press Time Kft.
1066 Budapest, Lovag u. 15.
Felelős vezető:
Schmidt Dániel

Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem küldünk vissza.
A lapban közölt írások
nem tükrözik feltétlenül
a szerkesztőség álláspontját.

Következő lapzárta:
2015. február 5.